

Mimořádné nadání a inteligence u dětí předškolního a mladšího školního věku

Marcela Dvořáková, DiS.

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marcela Dvořáková, DiS.**
Osobní číslo: **H128293**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Mimořádné nadání a inteligence u dětí předškolního a mladšího školního věku**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů.

Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na charakterizování a definování základních pojmů jako je vzdělání, talent, inteligence;
- na hledání odpovědi na otázku, v čem se výjimečné děti liší od svých vrstevníků;
- na možné pozitivní a negativní dopady mimořádného talentu a nadání.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum, kdy budu pomocí dotazníkového šetření zjišťovat postoje rodičů k vyjimečnosti jejich dětí, zda ji vnímají jako výhodu či nevýhodu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÁBALOVÁ, Dagmar a Jana JUŘICOVÁ. Pedagogika. Vyd. 1. Překlad Leona Jelínková. Praha: Grada, 2011, 272 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 255 s. ISBN 978-802-4719-986.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. Základní témata problematiky nadaných. Vyd. 1. Praha, 2007, 72 s. ISBN 978-808-6723-259.

JURÁŠKOVÁ, Jana a Jana JUŘICOVÁ. Základy pedagogiky nadaných. Vyd. 1. Překlad Leona Jelínková. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. ISBN 80-868-5619-4.

LANDAU, Erika. Odvaha k nadání: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2007, 162 s. Psyché (Grada). ISBN 978-808-6903-484.

MACHŮ, Eva. Nadaný žák: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. 1. vyd. Překlad Ivana Vízdalová. Brno: Paido, 2010, 162 s. Psyché (Grada). ISBN 978-807-3151-973.

MÖNKS, F a Irene HYPENBURG. Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele. Vyd. 1. Překlad Ivana Vízdalová. Praha: Grada, 2002, 98 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0445-5.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

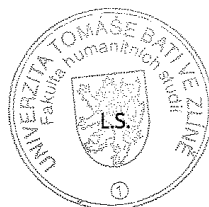
Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Alena Plšková**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **15. prosince 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně *do 1. 10. 15*

Mareela Gross
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce jsou mimořádně nadané děti v předškolním a mladším školním věku. Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretická část se zabývá definováním pojmů nadání, talent, inteligence, modely nadání, druhy nadání. Dále je zaměřena na základní charakteristiku nadaných dětí, jejich definici, projevy chování a problémy. Práce se zaměřuje také na skupinu nadaných dětí, které jsou označovány jako „dvakrát výjimečné děti“. Do této skupiny patří nadané děti se specifickými poruchami učení, s Aspergerovým syndromem a nadané děti s ADHD.

Praktická část má za cíl zjistit názor rodičů nadaných dětí na nadání jejich dětí.

Klíčová slova: nadání, talent, nadané děti, inteligence, modely nadání, druhy nadání, projevy nadání, problémy nadaných dětí, dvakrát výjimečné děti

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with exceptionally gifted children in preschool and younger school age. The work consists of two parts – theoretical and practical.

The theoretical part deals with defining the concepts of gift, talent, intelligence, talent models and types of talent. It is focused on the basic characteristics of gifted children, their definition, behaviors and problems. The work also focuses on a group of gifted children who are referred to as “twice exceptional children”. This group includes gifted children with specific learning disabilities, children with Asperger syndrome and gifted children with ADHD.

The goal of the practical part is to find out views of gifted children’s parents on the talents of their children.

Key words: gift, talent, gifted children, intelligence, talent models, types of talents, show of talent, problems of gifted children, twice exceptional children

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Děkuji také svému manželovi a svým rodičům za nesmírně obětavou pomoc a podporu, kterou mi poskytli v průběhu celého studia.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala Adélce a Kryštůfkovi za inspiraci pro napsání mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ POJMU NADÁNÍ A TALENT	11
1.1 NADÁNÍ A TALENT.....	11
1.2 DEFINICE NADÁNÍ A TALENTU	13
1.3 MODELY NADÁNÍ	15
1.4 DRUHY NADÁNÍ.....	18
2 INTELIGENCE.....	21
2.1 DEFINICE INTELIGENCE	21
2.2 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE INTELIGENTNÍMI JEDINCI	23
3 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH DĚTÍ.....	26
3.1 OSOBNOST NADANÉHO DÍTĚTE	26
3.2 FORMY CHOVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ.....	29
3.3 MOŽNÉ PROBLÉMY NADANÝCH.....	31
4 DVAKRÁT VÝJIMEČNÉ DĚTI.....	33
4.1 NADANÉ DĚTI SE SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ	33
4.2 NADANÉ DĚTI S ADHD.....	35
4.3 NADÁNÍ S APERGEROVÝM SYNDROMEM	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	39
5.1 METODY, CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	39
5.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ	41
5.3 VLASTNÍ VÝZKUM	41
5.4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	45
6 DISKUSE	69
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	75
SEZNAM TABULEK.....	76
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila téma mimořádného nadání a inteligence u dětí se zaměřením na děti předškolního a mladšího školního věku.

V současné době vzrůstá počet odborníků například z řad pedagogů, lékařů a psychologů, kteří se zajímají o výzkum, problémy a vzdělávání nadaných dětí. Vzhledem k zájmu některých médií se tato problematika dostává do popředí zájmu také široké laické veřejnosti.

Každý rodič má pocit, že je jeho dítě mimořádné, nadané, výjimečné. Jaké ale vlastně jsou mimořádně nadané děti, které se stávají objekty častých diskusí a výzkumů? V čem se liší od svých „normálních“ vrstevníků? A jsou opravdu jiné? Je zcela běžné, že řada prvňáčků umí plynule číst už při vstupu do školy a někteří to zvládají i dříve. Je to tím, že je to jejich rodiče naučili. Tato skutečnost už není pokládána za nic výjimečného. Děti, které nesou „nálepku“ inteligentní, nadané, však umí ještě něco navíc. Nejsou to pouze děti šikovné, bystré, učenlivé, snaživé a pilné. Jsou to děti, které v určitých oblastech oproti svým stejně starým vrstevníkům vynikají a dosahují nadprůměrných až mimořádných výkonů.

Jsou to děti, které mnohdy laická veřejnost pokládá za děti zázračné. Mnohé z nadaných dětí jsou intelektuálně daleko před svými stejně starými vrstevníky. Některé z nich víc než hraní zajímají například šachy, encyklopedie, dinosauři, někteří dokáží velmi zasvěceně hovořit o tématech, která jejich kamarády budou zajímat až o několik let později.

Na druhou stranu u některých za jejich intelektuálními dovednostmi pokulhávají sociální schopnosti. Některí mají problémy s jemnou motorikou, neumějí si například zavázat tkaničku, zapnout knoflík. Některí další mohou mít problémy s uznáváním autorit. Některé nadané děti se cítí lépe ve společnosti dospělých a starších dětí, proto mohou hůře navazovat kontakt s vrstevníky a nemusí mít kamarády mezi stejně starými dětmi. Proto se mohou cítit osamělé, zranitelné, nepochopené.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je na základě prostudování odborné literatury definovat základní pojmy jako jsou nadání, inteligence, druhy a modely nadání. Dále se pak seznámí s problematikou nadaných dětí předškolního a mladšího školního věku, jejich osobností, charakteristikou, projevy chování a potencionálními problémy. Zaměřím se také na děti, které jsou označovány jako „dvakrát výjimečné“. Do této skupiny patří děti se specifickými

vývojovými poruchami učení, s Apergerovým syndromem a děti s ADHD. Součástí teoretické části je také uvedení nejznámějších organizací, které sdružují jedince s mimořádnou inteligencí.

Cílem výzkumu praktické části je na základě dotazníkového šetření zjistit, jak nadání dětí a případné problémy s ním spojené vidí ti, kteří by nadané děti měli znát nejlépe – jejich rodiče.

Pro téma bakalářské práce jsem se rozhodla z vlastního zájmu, protože sama jsem matkou dcery, která patří mezi nadané děti. Z vlastní zkušenosti vím, že vše nemusí být takové, jak se může na první pohled jevit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMU NADÁNÍ A TALENT

1.1 Nadání a talent

Skutečnost, že se lidé ve svých schopnostech, výkonosti nebo úspěšnosti navzájem odlišují, přitahoval pozornost od nepaměti. Fenomén vysokého nadání se stal předmětem nejen úvah bádání filozofů, pedagogů a lékařů, ale i dalších odborníků a témata samotného nadání a talentu byla předmětem častých diskusí a polemik. (Hříbková, 2009).

Pohled na nadání a přístup k němu se v průběhu historie měnil. Z historie víme, že např. Aristoteles, řecký filosof a badatel, dával výjimečné schopnosti básníků, filosofů a státníků do souvislosti s melancholií. Podporováním atletických a uměleckých talentů byli známi staří Římané. Nadání bylo předmětem zájmu také ve staré Číně, kde byl ve 12. stol. před naším letopočtem vytvořen systém zkoušek, prostřednictvím kterých mělo být posouzeno nadání zájemců o práci ve státním aparátu. Novověcí francouzští učenci pokládali nadání za spojení duševních a tělesných vlastností. Velkou zásluhu přisuzovali vlivu prostředí. Za jednoho z prvních průkopníků moderního vědeckého zkoumání talentu a nadání je pokládán Francis Galton, anglický lékař a přírodovědec. Jeho práce a výzkumy na dlouhou dobu ovlivnily úvahy vědců o podstatě nadání. (Dočkal, 1983)

Po filozofech, lékařích a psychiatrech se na začátku tohoto století problematikou nadání a talentu začala zabývat psychologie. Umožnil to rozvoj psychologie jako samostatné vědy a problematika talentu začala patřit k jejím tradičním tématům. (Hříbková, 2007)

Na přelomu 19. a 20. století došlo k přesunu zájmu od dospělých jedinců na děti. Za zakladatele podpory nadaných dětí je považován L. M. Terman. (Hříbková, 2009)

L. M. Terman byl první, který svou studií „Genetická studie genia“ změnil tehdejší mýtus o nadaných jedincích. Za největší úspěch jeho studie je považováno poznání, že prostředí, emocionální a sociální pozadí nadaného jsou faktory, které velmi silně ovlivňují realizaci intelektového potenciálu. Studie se pak stala základem pro řadu budoucích výzkumů. V následujícím období pak vzniká velké množství různých koncepcí a teorií nadání. (Jurášková, 2009)

Samotné vymezení nadání a talentu není jednoznačné. Někteří odborníci např. Dočkal a kol. 1987, Tannenbaum 1993, Mönk a Ypenburgerová 2002 se přiklání k tomu, aby byly oba pojmy používány jako synonyma a oba pojmy chápou jako rovnocenné. Někteří další

autoři považují nadání za všeobecně intelektové předpoklady a talent chápou jako určitý předpoklad pro jednu nebo málo oblastí. (Jurášková, 2006)

Talent je chápán spíše jako vysoká úroveň speciálních schopností nebo fyzických dispozic. Nadání je pak vnitřní dispozice, kapacita, potenciál, který je důležitý pro podávání nadprůměrných výkonů speciálně v oblasti intelektu. (Laznibatová, 2003)

Nadání a talent se projevují některými charakteristikami, které jsou společné pro oba pojmy. Předpokládá se, že :

- nadání a talentovaní jsou buď fyzicky, nebo psychicky předčasně zralí
- nepotřebují žádnou pomoc (nebo jen minimální), v té oblasti, ve které se jejich nadání a talent projevuje
- věnují všechnen volný čas oblasti, ve které chtějí vyniknout, a to bez jakéhokoliv nátlaku a přinucení (Laznibatová, 2003)

Dočkal uvádí, že nadání a talent můžou být chápány z několika různých pohledů:

- Genetické rozlišení – nadání je souhrn vloh a talent je jejich aktualizovaný projev na základě vlivu prostředí
- Kvantitativní rozlišení – nadání je rozvinutá schopnost a talent je nižší stupeň vlastnosti
- Rozlišení podle druhu činnosti – nadání je používáno pro mimořádné schopnosti v intelektuální oblasti a talent se vyskytuje ve sportu, hudbě nebo ve výtvarném umění
- Rozlišení podle stupně všeobecnosti – nadání je spojováno se všeobecnými schopnostmi a talent pak s předpoklady pro konkrétní specifickou činnost
- Rozlišení podle úrovně aktualizace – nadání je předmětem aktualizace (Machů, 2010)

Talent a nadání může být chápán také jako:

- *„Kvalitativně osobitý souhrn schopností, které podmiňují úspěšné vykonávání činnosti;*
- *Všeobecné schopnosti nebo všeobecné prvky schopností, které podmiňují možnosti člověka, úroveň a vlastnosti jeho činnosti;*

- *Rozumový potenciál nebo inteligenci; celostní individuální charakteristiku poznávacích možností a schopností učit se;*
- *Souhrn vloh, vrozených daností, projev úrovně a vlastních vrozených předpokladů*
- *Talent, existenci vnitřních podmínek pro dosahování vynikajících výsledků v činnosti". (Fořtík, 2007, s. 12)*

1.2 Definice nadání a talentu

V průběhu historického zkoumání problematiky nadání vznikalo velké množství definic tohoto fenoménu. (Machů, 2010). Snahu o vymezení a definici nalezneme snad ve všech knihách, které se zabývají problematikou nadaných dětí. Jednotná a univerzální definice však pravděpodobně neexistuje. Machů (2010) uvádí, že existuje přes sto zcela různých a odlišných definic. Ráda bych uvedla alespoň některé.

Fořtík definuje talent jako *“vysokou úroveň rozvoje schopností, především speciálních“*. (Fořtík, 2007, s. 12)

Průcha říká, že *„nadání, synom. pro talent je dosud málo prozkoumaný, a proto obtížně definovaný jev. Znamená schopnosti člověka pro takové výkony určitých činností intelektuálního nebo fyzického charakteru, které se mohou jevit jako výjimečné ve srovnání s běžnou populací.“* (Průcha, 2001, s. 131)

Hartl definuje nadání jako *„soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti těl či duš.“* (Hartl, 2000, s. 338)

Talent definuje Hartl jako: *„soubor schopností zpravidla pokládány za vrozený, umožňující dosáhnout v urč. oblasti nadprůměrných výkonů; t. též označován za projevené nadání, tj. odhalený úspěšnými výkony; někdy nazýván tvořivé nadání.“* (Hartl, 2000, s. 597)

Gearheart, Weishahn a Gearheartová rozdělují definice nadání a talentu do tří skupin:

- Definice založené na inteligenčním kvocientu – ti, jejichž IQ je nad určitou hranicí jsou považováni za nadané
- Definice založené na talentu – vychází z předpokladu, že jsou prokázány nadprůměrné výkony v určité oblasti

- Definice založené na kreativitě – podle nich je tvořivost pokládána za základní složku nadání (Jurášková, 2006)

Laznibatová rozděluje definice podle toho, jaký byl zvolen teoretický přístup:

1. Ex-post-definice – za nadané je považováno takové dítě, které se projevuje vynikajícími až nadprůměrnými výkony.
2. Speciální definice – nadaný má potenciál podávat nadprůměrné výkony v jakékoliv hodnotné oblasti
3. IQ definice – za nadaného je pokládán ten, který má nadprůměrnou hodnotu IQ
4. Procentuální definice – nadaný je ten, který patří mezi nejlepších 2,14 % (definice nadání je odvozena od Gaussovy křivky)
5. Definice zdůrazňující kreativitu – za nadané dítě je považováno každé dítě mající potenciál rozvíjející svou tvořivost
6. Definice, které vznikly při rozpracování modelů inteligence (Havingerová, 2011)

Shoda mezi odborníky panuje v tom, že pro definici nadání a talentu je důležitý vysoký intelekt v kombinaci s dalšími faktory jako jsou výkonnost, osobnost a společenský faktor. Uvedené faktory vstupují do rozvoje nadaného jedince jako jeho nezbytné složky. (Fořtík, 2007)

Za jednu z klíčových definic nadání je považována definice pocházející ze zasedání Colubus Group z roku 1991 a zní: *„Nadání je asynchronní (nerovnoměrný) vývoj, ve kterém se kombinují zrychlené rozumové schopnosti a zvýšená intenzita k vytvoření vnitřních zkušeností a povědomí, které jsou svou kvalitou odlišné od normy. Tato nerovnoměrnost se zvyšuje spolu s vyšší intelektovou kapacitou. Tento fakt – tato jedinečnost – činí nadané obzvláště zranitelnými a vyžaduje tak změny v rodičovské výchově, školním vzdělání i poradenské činnosti, aby se mohli optimálně rozvíjet.* (Fořtík, 2007, s. 14)

1.3 Modely nadání

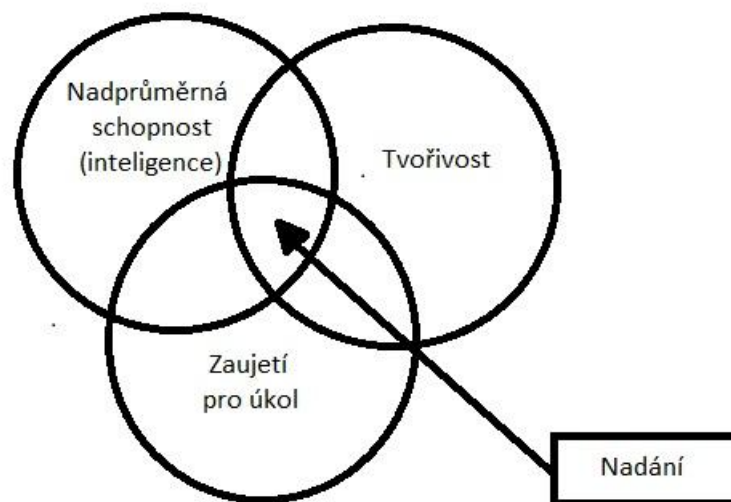
Renzulliho model nadání – model 3 kruhů

Model nadání se skládá ze tří základních charakteristik osobnosti:

- * nadprůměrnou schopnost
- * zaujetí pro úkol
- * tvořivost (Machů, 2010)

Nadprůměrná schopnost se skládá ze specifických a obecných schopností. Vysoká motivace, vytrvalost a pracovitost je vyjádřena zaujetím pro úkol. A poslední, tvořivost, vyjadřuje originalitu a tvůrčí vynalézavost. (Machů, 2010)

Obrázek 1. Renzulliho model 3 kruhů

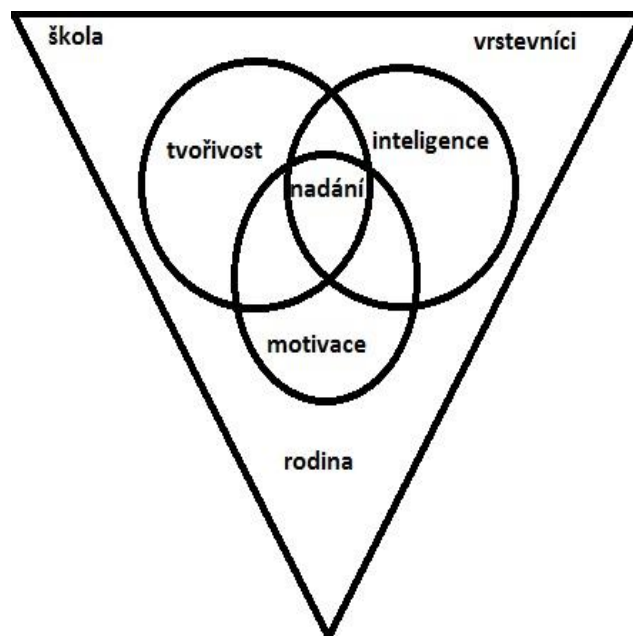
Zdroj: Machů, 2010, s. 24

Mönksův vícefaktorový model nadání

Renzulliho model nadání Mönks přepracoval a rozšířil o sociální složku – školské prostředí, rodina, vrstevníci.

Mönks ve svém modelu zdůraznil význam prostředí. Nezdůrazňuje pouze význam rodinné výchovy, ale i důležitost vlivu edukace a vhodných podnětů ze strany přátel, vrstevníků. (Jurášková, 2006)

Obrázek 2. Mönksův-Renzulliho model nadání

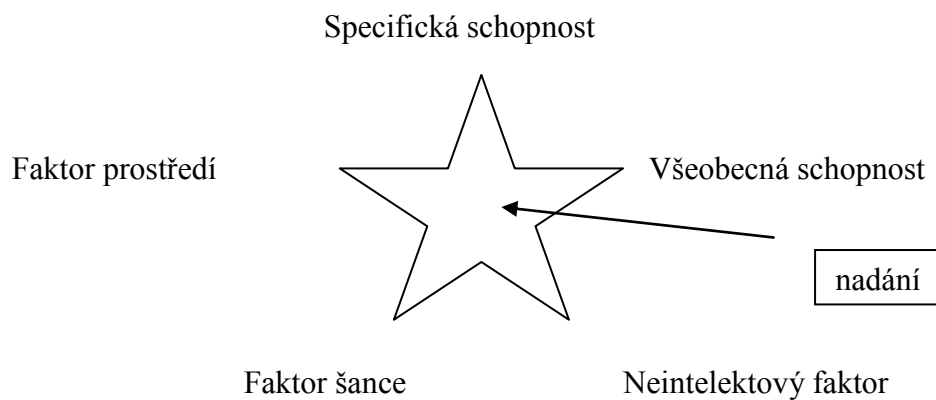

Zdroj: Jurášková, 2006, s. 18

Psychosociální model nadání A. J. Tannenbauna

Tento model se skládá z pěti faktorů, jejichž vzájemné působení má vliv na výkonovou složku nadání. (Machů, 2010)

Obrázek 3. Psychosociální model A.J.Tannenbauma

Zdroj: Machů, 2010, s. 27

Faktor šance: událost, která může zásadně ovlivnit život jedince

Faktor prostředí: důležitý je kontext prostředí, ve kterém jedinec žije, sociokulturní podmínky

Neintelektové faktory: patří sem především individuální charakteristiky

Specifická schopnost: schopnost výjimečného výkonu v některém oboru lidské činnosti

Všeobecná schopnost: úroveň obecné inteligence, která se podle Tannenbauma odráží ve všech typech nadání. (Machů, 2010)

1.4 Druhy nadání

Nadání zahrnuje různé oblasti schopností. Můžeme ho proto rozdělit do několika kategorií. (Jurášková, 2006)

Nadání se může projevit v oblasti:

- V duševních a intelektových schopnostech
- V tvořivosti a produktivnosti
- V umělecké a výtvarné oblasti
- V oblasti vůdčí (Mönks, 2002)

Intelektové nadání se nejčastěji chápe jako souhrn schopností, které jsou důležité pro vykonávání určitých činností. (Laznibatová, 2003)

Jurášková pak říká, že „*intelektové nadání jsou vysoce nadprůměrné všeobecné intelektové schopnosti, víceméně rovnoměrně rozložené pro různé intelektuální oblasti*“. (Jurášková, 2006, s. 21)

Tvořivost je duševní schopnost, která se projevuje nalézáním takových řešení, která jsou nejen správná, ale zároveň nová, nezvyklá a také nečekaná. (Průcha, 2001)

Vysoké umělecké nadání se projevuje především ve výtvarném a hudebním umění (např. hudba, tanec). Vývoj vloh v této oblasti je velmi závislý na stimulujícím a podporujícím okolí. Optimální vývoj sebou často nese nutnost pílě, vytrvalého cvičení a trénování. (Mönks, 2002)

Vůdčí schopnosti jsou takové schopnosti, které se projevují v řízení druhých.

Podobné rozdělení používá také Dočkal. Nadání podle něj může být manifestované v uměleckých, pohybových, intelektových, ale i praktických činnostech. (Dočkal, 2005)

Druhy nadání dělí na:

- *Pohybové – sportovní a taneční*
- *Umělecké – hudební, výtvarné, literárně – dramatické*
- *Intelektové – jazykové, matematické, vědecké, technické*
- *Praktické – manuální, sociální* (Dočkal, 2005 s. 78)

Vedle uvedených kategorií existuje např. i nadání sportovní, atletické, atd. (Jurášková, 2006)

Talenty se mohou dále členit a také se vzájemně prolínat. Faktory, které ovlivňují vývoj nadání, jsou: dědičnost, prostředí, vlastní aktivita a náhoda. (Dočkal, 2005)

V oblasti intelektového nadání rozpracoval Gagné stupně, které jsou založeny na hranici IQ. Tento metricky založený systém rozděluje nadané:

- *Mírně nadaní – tvoří horních 10% populace s IQ 120 a více (plus 1,3 standartní odchylky);*
- *Středně nadaní – IQ 135 a více (plus 2,3 standartní odchylky) tvoří horních 10% z předešlého stupně;*
- *Vysoce nadaní – IQ 145 a více (plus 3 standartní odchylky) tvoří horních 10% z předešlého stupně (celkem 0,1% populace);*
- *Výjimečně nadaní – IQ 155 a více (plus 3,7 standartní odchylky) tvoří horních 10% z předešlého stupně (celkem 0,01% populace);*
- *Extrémně nadaní – IQ 165 a více (plus 4,3 standartní odchylky) tvoří 10% z předešlého stupně (celkem 0,001% populace) (Jurášková, 2006, s. 22)*

Odlišné členění používá S. M. Nordby:

- *„Bystrý jedinec – IQ je 115 a více (výskyt v populaci 1:6 - 1:44).*
- *Nadaný jedinec – IQ 130 a více (1:44 - 1:1 000).*
- *Vysoce nadaný jedinec – IQ 145 a více (1: 1 000 - 1: 10 000).*
- *Výjimečně nadaný jedinec – IQ 160 a více (1:10 000 - 1:1 000 000).*
- *Velmi vysoce nadaný jedinec – IQ 175 a více (1: 1 000 000)“*
(Fořtík, 2007, s. 13-14)

V odborné literatuře je považována hranice IQ 130 bodů za projev vysokého nadání zasluhující speciální pozornost. (Fořtík, 2007)

V souvislosti se stupni nadání se zmiňují dva existující fenomény, a to tzv. zázračné děti a idiot savat.

Zázračné děti jsou děti, které podle Feldmana (Jurášková, 2006) dosahují před desátým rokem takových výkonů v určité oblasti, že jejich výkony se rovnají výkonům dospělých profesionálů. Tyto děti budí zájem hlavně u laické veřejnosti, protože jejich schopnosti vyvolávají velký údiv. K typickým charakteristickým znakům těchto dětí patří vysoké ambice, pragmatismus a zanícení pro určitou oblast. (Jurášková, 2006)

Druhým fenoménem jsou tzv. savati. Tento termín poprvé použil londýnský lékař J. L. Down v roce 1987. Označuje jedince, jejichž hodnota IQ se pohybuje nejčastěji v rozmezí od 40 do 70. Ve většině případů jde o děti s Aspergerovým syndromem.

I když mají určité mentální postižení, v určité omezené sféře jsou nositeli výjimečného talentu. (Machů, 2010)

Oblasti, ve kterých často vynikají, jsou např. oblast kalkulační (násobení vysokých čísel, určení přesného dne v týdnu, na které připadá dané datum ať už v minulosti, tak i v budoucnosti), paměťová oblast (někteří si dokáží zapamatovat nesmírně dlouhá čísla, přesně je odříkají dopředu i pozadu, mechanicky si zapamatují velké množství informací. (Youngson, 2000)

2 INTELIGENCE

2.1 Definice inteligence

Definovat inteligenci se dá poměrně těžce, protože se jedná o celý soubor schopností, které jedinci umožňují reagovat, pochopit situaci a hledat řešení. (Laznibatová, 2003)

Pojem inteligence byl poprvé použit v Cicerově překladu Platóna a Aristotelova rozumového poznání jako samostatné centrum řídící duši. V 19. stol se o inteligenci zmiňuje Spencer a definuje ji jako obecnou schopnost. Ve 20. stol zájem o inteligenci vzrůstá a samotný pojem byl definován různým způsobem. (Vágnerová, 2004) Teprve první snahy a pokusy o změření inteligence a vytváření různých inteligenčních testů vedly k přesnějším definicím. (Hartl, 2003)

Existuje několik možných definic inteligence:

Binet definuje inteligenci jako: „*schopnost chápat, usuzovat, být vytrvalý a přizpůsobit se novým požadavkům*“. (Hartl, 2000, s. 233)

Vágnerová pak říká, že „*inteligence je psychická vlastnost, která patří do kategorie schopnosti*“. (Vágnerová, 2004, s. 22)

Stern definuje inteligenci jako: „*schopnost učit se ze zkušenosti, přizpůsobit se, řešit nové problémy, používat symboly, myslet, usuzovat, hodnotit a orientovat se v nových situacích na základě určování podstatných souvislostí a vztahů*“. (Hartl, 2000, s. 233)

Definice Piageta je: „*inteligence představuje stav rovnováhy, ke kterému směřují všechny postupné adaptace senzomotorické a poznávací a též všechny asimilační a akomodační styky mezi organismem a prostředím*“. (Jurášková, 2006, s. 24)

V souvislosti s nadáním je často zmiňována „Gardnerova teorie rozmanitých inteligencí“. Patří k nim:

- Lingvistická inteligence – součástí je schopnost rozumět řeči, číst, psát
- Interpersonální inteligence – schopnost rozumět sobě sama
- Intrapersonální inteligence – schopnost rozumět druhým lidem a mezilidským vztahům
- Logicko-matematická inteligence – projevuje se při řešení hádanek, rébusů
- Prostorová inteligence - nadprůměrná orientace v prostoru

- Muzikální inteligence – důležitá při zpěvu, komponování nebo hraní na některý hudební nástroj
- Tělesně-pohybová inteligence (kinestická) – vynikající pohybové schopnosti mají tanečníci, sportovci, ale i např. chirurgové (Blatný, 2012)

V pozdější době Gardner uvedené inteligence doplnil ještě o dvě další – esenciální a přírodní inteligenci.

Inteligence na sebe vzájemně staví a jedna na druhou působí, pracují jako samostatné poloautonomní systémy. Vlivem dědičnosti a vlivem prostředí mají u různých lidí odlišnou úroveň. (Blatný, 2012)

Úroveň inteligence mají za úkol měřit testy. S těmi se začalo tehdy, když vláda ve Francii chtěla vědět, které děti by si měly zasloužit vzdělání. Pověřen tvorbou těchto testů byl Alfréd Binet, který v průběhu této práce přišel s myšlenkou IQ. (Youngson, 2000)

V současné době je k dispozici velké množství testů, jejichž úkolem je měřit inteligenci.

Mayers tyto testy dělí na:

- Předpokladové – předpokládají, jakou má jedinec schopnost naučit se něco nového
- Výkonné – úkolem je měřit, co se daný testovaný naučil
- Specifické – výkony a schopnosti
- Všeobecné – výkony a schopnosti (Jurášková, 2006)

Nejvíce používané testy jsou ty, které sestavil D. Wechsler. Existují dva základní typy těchto testů – Wechslerova inteligenční škála určená pro dospělé a Wechslerova škála pro děti. Každý test má verbální a výkonovou část, obtížnost testovaných úkolů se zvyšuje. (Youngson, 2000). Verbální část se skládá z šesti podtestů (informace, slovní zásoba, porozumění, číselně rozpětí, podobnosti a aritmetika), výkonová zahrnuje pět podtextů (dokončení obrázků, uspořádání obrázků, číselné symboly, skládačky, sestavení předmětů). Tyto testy se často používají při identifikaci nadaných dětí. (Jurášková, 2006)

Je důležité však říci, že inteligenční testy nejsou předpokladem úspěchu. Úspěch ve škole závisí na mnoha dalších faktorech, jako je kvalita výuky, na bohatosti raného výchovného prostředí. Úspěšnost v dalším životě se dá předpovídat ještě obtížněji. Ta je závislá na

štěstí, příležitosti, speciálních schopnostech. Nízká inteligence může být kompenzována dobrou motivací, slabá motivace může způsobit, že vysoká inteligence je využívána neúčelně. (Yongson, 2000)

2.2 Organizace zabývající se inteligentními jedinci

V roce 1946 vznikla v Oxfordu v Anglii jedna z neznámějších organizací pro jedince, kteří mají IQ vyšší než 130 bodů – MENSA. Členem mensy se mohou stát i děti, a to od 10-15 let. Její činnost se odehrává především v různých zájmových činnostech. Pro své dětské členy organizují hry, soutěže i tábory, vytváří různé zájmové skupiny. Důležitou částí jejich činnosti je vydávání knížek s nejrůznějšími hlavolamy a rébusy, které jsou volně v prodeji. Tyto publikace si může každý zakoupit a nemusí být členem Mensy. (Dočkal, 2005)

V 70. a 80. letech dvacátého století začaly vznikat první profesionální národní a mezinárodní organizace na podporu nadaných. Prostřednictvím těchto organizací si mohou jednotlivé státy vyměňovat zkušenosti v této oblasti. Mezi tyto organizace například patří: Světová rada pro nadané a talentované (World Council for Gifted and Talented), která sídlí v USA, Evropská rada pro vysoké schopnosti (European Council for High Ability) se sídlem ve Velké Británii, Asijská federace Světové rady pro nadané a talentované se sídlem na Filipínách, atd. (Jurášková, 2006)

Světová rada pro nadané a talentované (WCGTC) vznikla v r. 1977 v San Franciscu. Její činností (mimo jiné) je např. pořádání mezinárodních akcí, vydávání odborného časopisu, atd.

V roce 1987 v Utrechtu vzniká organizace ECHA. Jejím cílem a náplní práce je výměna informací (zejména v rámci Evropy), které se týkají nadaných. (Průcha, 2001)

Francouzští psychologové založili v roce 1988 v Tours společnost Eurotalent, kde se angažují především odborníci z románské jazykové oblasti. (Dočkal, 2005)

V stejném roce, ve kterém byla založena Mensa, byla v New Yorku založena organizace, jejíž členové si IQ měřit nemusí. Tato organizace by měla pomáhat mimořádně nadaným dětem a nese název Americká asociace pro nadané děti (AAGC). V padesátých letech k ní přibyla Národní asociace pro nadané děti (NAGC) a pod stejným názvem vznikla podobná

organizace také ve Velké Británii. Členy těchto organizací jsou psychologové, pedagogové, ale také rodiče nadaných dětí, kteří se snaží různými způsoby pomoci rozvoji talentů. (Dočkal, 2005)

Občanské sdružení, které se zaměřuje na práci s talenty, působí také v České republice a vzniklo v roce 1989 z iniciativy Hany Drábkové. Toto sdružení se jmenuje Společnost pro talent a nadání. Jedná se o pobočku Evropské rady pro vysoké schopnosti. (Dočkal, 2005)

V roce 2005 vzniklo jako důsledek činnosti odborníků z řad pedagogů a psychologů Centrum nadání. Zakládající členové chtěli poskytnout co nejširší nabídku služeb především pro školy, které se zabývají problematikou nadaných dětí a dále pak poskytnout rady rodinám s nadanými dětmi. Postupně se jejich činnost začala rozšiřovat na podporu intelektově prospěšných aktivit i pro ostatní zájemce. Od ledna 2014 se tato organizace stala obecně prospěšnou organizací. Její činnost zahrnuje pořádání diagnostických dnů ve spolupráci se školami a vzdělávacími institucemi aktivní pomoc při sepisování vzdělávacích projektů a programů pro nadané žáky, atd. (centrumnadani.cz [online][cit. 2015-01-28])

Uvedené organizace jsou opravdu jen ty nejznámější. O nadané děti se v rámci své poradenské činnosti zajímají také pedagogicko-psychologické poradny, u škol fungují kluby nadaných dětí.

Jednou ze škol, která se zabývá problematikou a vzděláváním nadaných žáků v Brně je ZŠ Úvoz. V rámci operačního programu EU Vzdělávání pro konkurenceschopnost je na ZŠ Úvoz realizován projekt „Skupinová výuka nadaných dětí na Úvoze“. Prioritní osou tohoto projektu jsou rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Projekt je realizován od roku 2011. Cílem tohoto projektu je vytvoření méně početných skupin dětí, v nichž by spolupracovali nadaní žáci s jedinci, kteří jsou mimořádně nadaní. Startovací počet dětí ve třídě je 10-12. Žáci spolupracují v hlavních předmětech. Výchovy (výtvarná výchova, tělesná výchova a hudební výchova) jsou vyučovány v rámci kmenových tříd. Snahou je zabránit izolaci nadaných od běžné populace a zároveň jim poskytnout vyšší úroveň vzdělání. V méně početných skupinách se očekává akcelerace přiměřených schopností dětí ve všech předmětech. Během roku 2011 – 2012 bylo do projektu zapojeno 55 nadaných žáků. (zsuvoz.cz [online][cit. 2015-01-28])

V roce 1995 vydala Barbara Clarková v bulletinu společnosti Mensa Deklaraci vzdělávacích práv nadaných dětí.

V deklaraci je např. uvedeno, že nadané dítě má právo:

- *„být podporované prostřednictvím adekvátních zkušeností pro vyučování do konce i tehdy, když ostatní děti stejného věku či ročníku nejsou schopné z těchto zkušeností profitovat,*
 - *být zařazené do skupin a kontaktovat se s ostatními nadanými dětmi po dobu některých částí vyučování, aby mohlo být pochopeno, podporováno a podněcováno,*
 - *být vyučované, a ne využívané jako opatrovník nebo učitelův pomocník po většinu svého školního dne,*
 - *na předkládání nových, pokrokových a vyzývaných myšlenek a koncepcí bez ohledu na materiály a možnosti určené dětem stejného věku či ročníku,*
 - *být učeno poznatkům, které ještě neovládá, namísto toho, aby bylo znova učeno názorům, pojmům, nebo koncepcím, které již zvládlo,*
 - *učit se tempem, které mu vyhovuje, a tedy i rychleji, než jeho vrstevníci*
- (Havingerová, 2011, s. 38)

Úplné znění deklarace je uvedeno v příloze č. P1.

3 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH DĚTÍ

3.1 Osobnost nadaného dítěte

Jaké vlastně nadané děti jsou? Dočkal charakterizuje nadané dítě jako dítě, které je bystřejší a šikovnější než ostatní děti v jeho věku. Dosahuje vyšších výkonů obecně nebo v některé oblasti činnosti, je zvědavé, rychleji se učí a více si zapamatuje. Už v předškolním věku se naučí spontánně číst nebo počítat, má široké spektrum zájmů a zajímají ho věci, které ostatní zajímají až ve vyšším věku, informace ověřuje z různých zdrojů, je aktivní, atd. (Dočkal, 2005)

Landau říká: *„Žádná správná definice, co je to nadané dítě, v podstatě neexistuje. Je to dítě, které je takzvaně trochu víc, než ostatní děti. Je zvědavější, motoricky schopnější, dobrodružnější, samostatnější, radostnější, dovede lépe uvádět věci do souvislosti atd. Jestliže takové dítě jeho prostředí akceptuje takové, jaké je, nebude jeho nadání žádný problém.“* (Landau, 2007, s. 47)

V roce 1972 byla přijata tzv. Marlandova definice nadaných a talentovaných dětí. Říká, že: *„Nadané a talentované jsou ty děti, které identifikuje kvalifikovaná osoba a jež jsou díky výrazným předpokladům schopny podat vyjimečný výkon. Jsou to děti, které potřebují diferencované vzdělávací programy a/nebo služby nad rámec běžných služeb poskytovaných běžnou třídou, aby mohly být přínosem sobě i společnosti. Oblasti, kde se může nadání a/nebo potencionální nadání projevit, jsou následující, ať už jednotlivě, nebo v kombinaci: obecná intelektová schopnost, specifická akademická schopnost, kreativní, produktivní myšlení, vůdcovská schopnost, umělecké schopnosti, psychomotorické schopnosti.“* (Portešová, 2011, s. 21)

Pro děti předškolního věku je charakteristický akcelerovaný vývoj a mimořádný potenciál. Akcelerovaný vývoj znamená, že se dítě v řadě oblastí projevuje pokročileji a vyspěleji než jeho vrstevníci. Ranost projevů se může týkat pohybové, intelektuální i sociální oblasti. Toto dítě může dříve sedět, chodit, stát, nástup řeči je časný, má bohatou slovní zásobu, čte už před vstupem do školy, je komunikativní, bezproblémově navazuje kontakty s dětmi i dospělými lidmi. Akcelerace vývoje se ale nemusí projevit u konkrétního dítěte ve všech oblastech. (Hříbková, 2005)

Mimořádný potenciál je nejen zjištěná inteligence dítěte, ale také stupeň rozvoje tvořivých schopností, motivační charakteristiky, neobvyklé znalosti dítěte o určité oblasti, neobvyklé zájmy, atd.

Základní charakteristiky nadaných dětí rozděluje Laznibatová do tří oblastí:

Všeobecné znaky – zájem o náročná témata jako je astronomie, filosofie, náboženství a etika, snaha vést diskuse na tato témata, velká energie, široké spektrum zájmů, rané čtení, bohatá slovní zásoba, používání abstraktních pojmů, zájem o podstatu věcí, vztahů, vynikající paměť a pozornost

Tvořivé znaky – bohatá fantazie a schopnost lehce rozehrát imaginaci, originalita řešení úloh různého typu, úžasná představivost, častá impulzivnost, výbušnost, prudké reakce, emocionální citlivost a zranitelnost, intelektová hravost, pružnost a hravost myšlení, silně vyvinutý smysl pro estetické cítění

Učební znaky – nadané děti začínají se vším dříve než ostatní, mají rychlé tempo učení, radost z každé intelektové aktivity, schopnost rozeznat všechny detaily, neúnavnost při vyhledávání informací, schopnost kritického a sebekritického myšlení, perfekcionalismus, kreativní myšlení, schopnost najít více řešení, logicko–algoritmické myšlení, schopnost vhledu do podstaty problému (Fořtík, 2007)

Winebrennerová charakterizuje nadané žáky ve dvou ohledech, a to v pozitivním a negativním. Zároveň upozorňuje na to, že ne vždy jsou nadané děti „za odměnu“, ale že se s projevy nadání mohou pojít i výchovné komplikace. (Fořtík, 2007)

V pozitivním ohledu se nadané dítě může projevat jako extrémně vyspělé v kterékoliv oblasti učení a výkonu. Může u něj být asynchronní vývoj, široká slovní zásoba a vyspělý verbální projev, neskutečná paměť. Zvládá složitější myšlenkové operace než vrstevníci, vidí jasně vztahy příčiny a následku, může přicházet s lepšími způsoby řešení. Tyto děti mohou být zvědavé, kladou nekonečné množství otázek, jsou nadšenými a ostražitými pozorovateli, mají mnoho zájmů a koníčků (často neobvyklých). Nadané děti jsou někdy až extrémně citlivé a vznětlivé. Mohou mít sofistikovaný smysl pro humor, ohromnou míru energie, zvýšený smysl pro spravedlnost, morálku, zajímají se o globální problémy, atd.

V negativním ohledu se pak může projevat nadané dítě jako panovačné k učitelům i spolužákům. Odmítá kooperativní učení, odmítá se podřídit. Odmítá určování úkolů a příkazy. Protestuje proti rutinní a předvídatelné činnosti, sní v průběhu dne. Nadané dítě

ovládá třídní diskuse, vyžaduje zdůvodnění, proč se mají věci dělat určitým způsobem. Je nervózní při tempu práce třídy, které považuje za nedostatečně aktivní. Nadané dítě přecitlivě reaguje na kritiku a snadno se rozpláče, je netolerantní k nedokonalosti vůči sobě i ostatním. Odmítá práci nebo pracuje nedbale, apod. (Fořtík, 2007)

Typické projevy chování v oblasti poznání popisuje také Portešová:

- Bohatá slovní zásoba - tyto děti poměrně záhy sestavují složité věty, rychle si osvojují gramatická pravidla. Jejich slovní zásoba se poměrně rychle rozšiřuje, a tak se dovedou velmi přesně a jednoznačně vyjadřovat.
- Jsou náruživí čtenáři, řada z nich už umí číst ve velmi raném věku - řada nadaných dětí už v batolecím věku projevuje sama spontánně zájem o čísla a abecedu. Odborníci se shodují, že schopnost číst před 4. rokem je znakem mimořádně rozumově nadaných dětí.
- Mají touhu vědět, jak věci fungují, mají řadu zájmů nebo jen několik základních, které jsou schopni do hloubky zpracovávat a postupně střídat – zájmy nadaných dětí jsou jiné, než zájmy jejich vrstevníků. Zajímají se o to, jak vznikl Vesmír, jak funguje elektřina, jak zanikli dinosauři, atd. Také preference hraček je jiná. Zajímají je knížky, encyklopedie, šachy, atlasy, atd.
- Jsou schopni spojovat zdánlivě nesouvisející věci do smysluplného celku – dokáží komponovat zajímavá složení slov a vět, píšou příběhy a knihy, vytvářejí a konstruují zajímavé stavby z domácích předmětů a stavebnic.
- Rády jsou s dospělými lidmi nebo staršími kamarády - protože mají často odlišné zájmy než jejich vrstevníci, nacházejí nadané děti kamarády mezi staršími dětmi nebo dospělými. Některým dětem se ale nepodaří najít vhodného kamaráda, a proto se uzavírají do sebe nebo do společnosti knížek a počítače. Některé nadané děti mohou odrazovat své vrstevníky, protože se je snaží ostatní organizovat. Vymýšlejí hry a činnosti s komplikovanými pravidly.
- Jsou velice dychtivé po získávání nových informací – zhruba od dvou let začíná rodičům období nikdy nekončících otázek a neúnavného dotazování.
- Mají výbornou schopnost koncentrace pozornosti – schopnost dlouhodobé koncentrace je jednou z typických charakteristik nadaných dětí. Ty jsou schopny zapamatovat si tři i čtyři úkoly, které dostanou zadané a jsou schopny je postupně

a velmi operativně řešit. Některé nadané děti se dokáží tak ponořit do problému, že nedokáží vnímat nic kolem sebe. (nadanizaci.cz [online]. [cit. 2015-03-12])

I když je každé nadané dítě jiné, tak uvedené charakteristiky se u nich vyskytují častěji než u jiných dětí. Samozřejmě neplatí, že všechny znaky jsou přítomny u všech nadaných dětí. (Beníšková, 2007)

3.2 Formy chování nadaných dětí

Ne každé dítě, které vykazuje charakteristiky nadaného dítěte je opravdu nadané. Abychom nadané dítě správně identifikovali a odhalili jeho nadání, je nutné rozlišit, zda se jedná o dítě mimořádně rozumově nadané, a nebo dítě bystré. Laznibatová rozlišuje projevy chování nadaného dítěte od projevů bystrého dítěte takto: (Hawingerová, 2011)

Tabulka 1. Formy chování nadaných dětí

Bystré dítě	Mimořádně rozumově nadané dítě
Zná odpovědi	Klade otázky
Zajímá se	Je až neodbytně zvědavé
Má dobré nápady	Má neobvyklé nápady
Odpovídá na otázky	Zajímá se o detaily, rozpracovává, dokončuje
Je vůdcem skupiny	Je samostatné, často pracuje samo
Se zájmem naslouchá	Projevuje silné emoce, přitom naslouchá
Lehce se učí	Všechno již ví
Je oblíbené u vrstevníků	Má raději společnost starších dětí a dospělých
Chápe významy	Samostatně vyvozuje závěry

Vymýšlí úlohy a úspěšně je řeší	Iniciuje projekty
Přijímá úkoly a poslušně je vykonává	Úkoly přijímá kriticky, dělá jen to, co ho baví
Přesně kopíruje algoritmy úloh	Vytváří nová řešení
Dobře se cítí ve škole, ve školce	Dobře se cítí při učení
Přijímá informace, vstřebává je	Využívá informace, hledá nové aplikace
Dobře si pamatuje	Kvalitně usuzuje
Je vytrvalý při sledování	Velmi pozorně sleduje
Je spokojený se svými učitelskými výsledky	Je velmi sebekritický

Zdroj: Hawingerová, 2011, s. 84

Přesto, že je každé nadané dítě jiné, můžeme ho na základě projevů chování rozdělit do několika podskupin:

Úspěšný nadaný – navenek nemá žádné vážnější problémy. Dosahuje výborných výsledků a vrstevníky i dospělými je přijímán jako nadprůměrný. S jeho identifikací nejsou žádné problémy.

Náročný nadaný jedinec – klasická výuka jej nudí. Ruší výuku pokřikováním správných odpovědí, vyžaduje stálou pozornost učitele, nerad respektuje autoritu, je sebevědomý a tvrdohlavý.

Utajené nadané dítě – nadání u těchto jedinců je zpravidla neodhaleno, protože tyto děti se snaží své nadání maskovat, aby nevybočovaly z řady a byly přijaty třídním kolektivem. Jsou to děti plaché nesmělé, tiché.

Nadaný „odpadlík“ – je vnímán jako rebel a vrstevníci jej nepřijímají do svých kolektivů. Obvykle mívá špatné známky, nespolupracuje, nedělá domácí úkoly. Své názory dává najevo prudkými emočními stavy nebo naprostou rezignací. Výrazně trpí ve školním prostředí.

Nadaný jedinec „dvakrát výjimečný“ – může mít vedle své intelektové nadprůměrnosti také nějaký handicap. Jeho nadání nemusí být identifikováno, protože dospělí i vrstevníci se soustředí pouze na jeho handicap.

Samostatný nadaný jedinec – má dobré sebehodnocení, přijímá svá pozitiva i negativa realisticky, nevyhledává pomoc okolí, je autonomní. Orientuje se na mimoškolní aktivity.

Vysoce tvořivé dítě – vymýšlí stále něco nového, experimentuje, je pro něj těžké podřídít se školnímu systému, chce měnit pravidla, opravuje dospělé, špatně se ovládá. V zadání často vidí hlubší souvislosti, neomezuje se na jedno správné řešení. Jeho chování může být konfliktní. (Machů, 2010)

3.3 Možné problémy nadaných

Nadané děti se liší od svých vrstevníků. Neznamená to ale, že každé dítě, které se od těch ostatních liší, je nadané. Ale i nadané děti mohou mít nejrůznější problémy. To ale také neznamená, že každé problémové dítě je nadané. (Dočkal, 2005)

Největším problémem nadaných a talentovaných dětí do věku deseti až dvanácti let je jejich nevyrovnanost mezi intelektuálním a emocionálním vývojem. Jejich problémy nevyplývají z toho, jaké jsou – nadané, talentované, nýbrž z toho, jaké nejsou. Totiž rozvinuté emocionálně stejně jako intelektuálně. (Landau, 2007)

Problémové oblasti nadaných dětí mohou být:

Oblast jemné motoriky – motorika, především jemná motorika, zaostává za kognitivními schopnostmi dětí, a to zejména v předškolním věku. Dítě chce něco vytvořit, ale nedokáže své představy realizovat. Může z toho pak pociťovat stres a frustraci. (Jurášková, 2006)

Vztahy s vrstevníky – nadané děti potřebují partnery, se kterými sdílí podobné zájmy a jsou na stejné myšlenkové úrovni. V kolektivu běžné třídy se mohou cítit osamocené a nepochopené. Proto vyhledávají společnost starších dětí nebo dospělých. Mívají tendence organizovat veškeré dění kolem sebe. Vymýšlí nejrůznější pravidla a od ostatních očekávají, že je budou respektovat a podřizovat se jim. To může mít za následek vyvolání konfliktů. Další obtíže mohou být spjaty s častou neschopností navázat kontakt a schopnost spolupráce s ostatními. (Machů, 2010)

Přílišná sebekritika a perfekcionalismus - nadané děti jsou nesmírně ctižádostivé. Musí být za každou cenu a za každých okolností bezchybní. Často stanovují sobě i ostatním až nereálné cíle a mohou pak pociťovat frustraci a snížené sebevědomí, když je oni nebo ostatní nedokáží splnit. I když byl jejich výkon ve srovnání s ostatními vynikající, dávají svou nespokojenost najevo často až prudkými reakcemi. (Machů, 2010)

Vyhýbání se riskování – nadaní nevidí jen několik možností řešení, ale stejnou měrou vnímají i potencionální problémy a úskalí. Vyhýbání se těmto problémům může mít za následek až podvýkonnost nadaných dětí. (Jurášková, 2006)

Podvýkonnost, poruchy učení – je definována jako rozpor mezi výkony žáka a jeho potenciálem. I přes své výjimečné schopnosti mohou být nadané děti ve škole průměrné někdy až podprůměrné. (Jurášková, 2006)

Nadané děti také mohou mít problémy například s poruchou spánku, poruchou emocionality, problémy v sociálních vztazích, poruchy chování, poruchy výslovnosti, nedostatečně rozvinutou grafomotoriku a také další problémy, včetně jakéhokoliv postižení. (Dočkal, 2005).

Další projevy možných problémů nadaných dětí popisuje Winebrennerová a Mackensieová. Nadané děti mohou například neuznávat dril a práci podle předem daných a stanovených pravidel, mohou protestovat proti rutinní a předvídatelné aktivitě, mohou být nepochopeni ostatními spolužáky, mnohdy mohou být hyperaktivní, vyrušují vyučování a vyžadují nové zajímavé činnosti, mají tendenci organizovat běh třídy, osobně si berou učitelovu poznámku, i když je dobře míněná, atd. (Machů, 2010).

Celkový přehled příkladů možných problémů nadaných dětí tak, jak je popisují Winebrennerová a Mackensieová je uveden v příloze P2.

4 DVAKRÁT VÝJIMEČNÉ DĚTI

Děti s dvojitou výjimečností jsou takové děti, u kterých se k mimořádnému nadání přidružila ještě jiná zvláštnost. Tyto děti mohou mít nějaký handicap, specifickou poruchu učení, poruchu chování, apod. Protože se musí přihlížet k oběma odlišnostem, tak vzdělávání dvakrát výjimečných dětí je také dvakrát tak náročné. Mimořádné nadání takových dětí nebývá odhaleno, protože bývá skryto handicapem. (Beníšková, 2007)

Za dvakrát výjimečné se nejčastěji považují děti, které jsou:

- Nadané s poruchou sluchu
- Nadané s poruchami zraku
- Nadané se sociálně emocionálními projevy
- Nadané s fyzickým či dalším zdravotním handicapem
- Nadané se specifickými vývojovými poruchami učení
- Nadané s mentální retardací
- Nadané se sdruženými poruchami (Machů, 2010)

4.1 Nadané děti se specifickými poruchami učení

Nadaní žáci se specifickými vývojovými poruchami učení patří do skupiny dvakrát výjimečných dětí. Nejčastěji se do této skupiny řadí žáci s dyslexií, dysgrafií a dysortografií. (Machů, 2010)

Oficiální definice dětí s poruchou učení uvádí Zecker jako těch, „*kteří projevují poruchu v jedné nebo více oblastech, související s porozuměním nebo používáním mluvené nebo psané řeči, a může se projevovat sníženou schopností poslouchat, myslet, mluvit číst, psát nebo vykonávat matematické operace.*“ (Jurášková, 2006, s. 111)

Baumová, Owen a Dixon uvádí tři typy skupin nadaných s poruchou učení. Jsou to:

- Identifikovaní nadaní s jemnými poruchami učení
- Identifikovaní jako děti s poruchami učení – jejich nadání je skryté, není rozpoznáno, jejich porucha snižuje intelektuální výkony
- Neidentifikovaní nadaní s poruchami učení – jejich problémy se maskují nadáním, výkony jsou v souladu s jejich vrstevníky (Jurášková, 2006)

Montgomeryová a Gallagher uvádějí některé školní projevy dětí se specifickými vývojovými poruchami učení v pozitivní a negativní oblasti. (Machů, 2010)

Tabulka 2. **Projevy dětí se specifickými vývojovými poruchami učení v pozitivní a negativní oblasti**

V pozitivní oblasti	V negativní oblasti
Dobrá dlouhodobá paměť	Špatná krátkodobá paměť, problémy s memorováním
Dobrá slovní zásoba i produkce	Problémy v oblasti čtení. Obtíže s vyjadřováním, špatná výslovnost a neschopnost sluchového rozlišování hlásek Velmi neúhledné a nečitelné písmo
Používání vyšších úrovní myšlení	Problémy s „jednoduchými úkoly“
Nadprůměrná tvořivost a imaginace	Domýšlení textů. Neschopnost podřídit se pravidlům. Absence základních studijních návyků a dovedností.
Široká základna vědomostí	Problémy v aplikaci gramatických pravidel. Příliš úzké zájmy, které se stěží rozvíjejí ve škole

Zdroj: Machů, 2010, s. 44

Nadané děti se specifickými vývojovými poruchami učení vykazují výrazné rozpory mezi svými schopnostmi a výkony. Někteří autoři upozorňují na jejich časté psychické problémy a obtíže. Nepochopení skutečných příčin problémů pak vede k nízké motivaci, frustraci v určitých předmětech a trvalé očekávání neúspěchu. Tato skutečnost pak může mít negativní vliv na sociální a emocionální adaptaci této skupiny nadaných dětí. (Machů, 2010)

4.2 Nadané děti s ADHD

Syndrom ADHD se projevuje impulzivním chováním, permanentním snížením pozornosti a hyperaktivitou. Protože existuje podobnost mezi projevy nadání a syndromu ADHD, může být ztížena identifikace nadaných dětí. (Jurášková, 2006)

Typické projevy ADHD uvádějí Webb a Latimerová. Jsou to např. :

- Vrtění se na židli, pohrávání si s rukama a nohama
 - Neschopnost vydržet sedět
 - Nadměrné povídání
 - Ztrácení věcí
 - Lehká vyrušitelnost
 - Problémy hrát si klidně a potichu
 - Přebíhání od nedokončené aktivity k druhé
 - Problémy vnímat a sledovat instrukce
 - Impulzivní vykřikování odpovědí bez rozmyslu
 - Problémy při skupinových činnostech a hrách, vyrušování ostatních
- (Jurášková, 2006)

Některé nadané děti mohou své okolí svou aktivitou přivádět až k zoufalství a je velmi obtížné rozlišit, zda se jedná o znak nadání nebo ADHD. Pokud se ale hyperaktivní dítě dokáže dostatečně dlouho soustředit na činnost, která ho zaujme, nejde v tomto případě o poruchu a jeho aktivita může být znakem a projevem chování. U některých nadaných dětí je přítomen také syndrom ADHD, který „maskuje“ jejich nadání a vývoj talentu komplikuje. (Dočkal, 2005)

V roce 2003 bylo pod původním názvem Hyperaktivita – Institut pro studium a terapii hyperaktivity a poruch pozornosti založen NIDAR – Národní institut pro děti a rodinu. Jeho stěžejními aktivitami jsou aktivity, které podporují rodiny s hyperaktivními dětmi. Mezi projekty, které tento institut nabízí, je například program „Hyperka“, který je určen dětem od 2,5 let do nástupu školní docházky. Projekt byl zahájen k 1.2.2015 a je realizován v rámci Operačního programu Praha Adaptability. Zaměřuje se především na předškolní děti se specifickými vývojovými poruchami učení, zejména děti s ADHD či nerovnoměrným psychomotorickým vývojem. V zařízení poskytují celodenní péči

s odborným programem. Dětem nabízí např. individuální přístup a volnočasové a pohybové aktivity, které jsou určeny pro starší sourozence. Jedná se o zcela unikátní službu, jejímž cílem je v menším kolektivu připravit děti s ADHD pro docházku v běžné mateřské, případně základní škole.

Stejným operačním programem byl realizován i další projekt, a to projekt „Aktivně do školy“, který byl určen prvňáčkům s ADHD, případně ADD. Zaměřil se především na otázku nástupu do školy a zvládnutí prvního roku školní docházky. V rámci tohoto projektu jsou poskytovány služby určené nejenom dětem a jejich rodičům, ale také učitelům a případně dalším pedagogickým pracovníkům.

V rámci projektu Hyperaktivita pak institut nabízí komplexní podporu rodinám s hyperaktivními dětmi předškolního i školního věku, komplexní diagnosticko-terapeutické služby v oblasti zvládnutí výchovných obtíží, podporu při navazování vrstevnických vztahů, apod. (nidar.cz [online] [cit. 2015-03-12])

4.3 Nadání s Apergerovým syndromem

Ve 40. letech minulého století byl poprvé rakouským lékařem popsán Aspergerův syndrom. Jedná se o pervazivní vývojovou poruchu, která je charakteristická hlavně problémy v oblasti komunikace, sociálních zručností, jistými vzory chování a intenzivní zájem o určité oblasti. (Jurášková, 2006)

U dětí s Aspergerovým syndromem se vyskytuje (i když zřídka), časná čtenářská schopnost. V tomto případě však není čtení provázeno plným porozuměním. Nápadné problémy dítěte se sociálními kontakty by měly odborníka upozornit, jak správně dítě diagnostikovat. (Dočkal, 2005)

K typickým projevům Aspergerova syndromu patří:

- Fascinace některými oblastmi zájmu – děti s Aspergerem si pamatují poměrně hodně faktů, zajímají se o dopravu, geografii, zeměpis. Ve vztahu k jejich koníčkům a zájmům se objevuje přímo posedlost.
- Problémy v interakci s vrstevníky – ostatní je mívají za podivíny. Děti s Aspergerem nedokáží správně rozeznat různé verbální a nonverbální signály, mají problémy s nacházením kamarádů a komunikací s nimi.

- Zvláštnostem v řeči a používání jazyka a komunikace – jejich řeč je odlišná od jejich vrstevníků. Používají spíše formální výrazy, mluví příliš dlouho a detailně. Někdy se stane, že mluví hodně dlouho bez ohledu na to, zda je druzí poslouchají. Význam slov chápou doslovně, mají problémy s dekodováním humoru a vtípu.
- Nižší flexibilita – mají oblibu v rutinní činnosti. Jakákoliv neočekávaná změna (např. v činnostech či rozvrhu) může u dětí s Aspergerem vyvolat rozčilení, případně další problémy.
- Obrazové a asociativní myšlení. (Jurášková, 2006)

Vzhledem k podobnosti příznaků bývá Aspergerův syndrom zaměňován s autismem. Je pravděpodobné, že řada dětí je ze strany rodičů a mnohdy i odborníků diagnostikována chybně nebo nepřesně. Hlavním rozlišovacím znakem je podle Bauera relativně normální řečový vývoj u dětí s Aspergerem a průměrná, někdy až nadprůměrná inteligence u Aspergerů. U dětí s autismem bývá přidružena i mentální retardace. (Jurášková, 2006)

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo na základě informací a poznatků získaných v odborné literatuře uvedení základních definicí a vymezení pojmů, jako jsou nadání, talent, inteligence. Teoretická část bakalářské práce popisuje také základní charakteristiku nadaného dítěte, charakteristické projevy chování nadaných dětí a jejich případné problémy. Samostatná kapitola se zabývá skupinou nadaných dětí, které jsou označovány jako děti „dvakrát výjimečné“. Mezi tyto děti patří nadané děti se specifickými poruchami učení, ADHD a nadané děti s Aspergerovým syndromem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

5.1 Metody, cíle výzkumu a stanovení hypotéz

Cílem výzkumu bakalářské práce je zjištění názorů rodičů nadaných a talentovaných dětí na nadání a talent jejich dětí.

Pro realizaci výzkumu jsem si zvolila kvantitativní výzkum. Jak už z názvu vyplývá „kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat. Je možné je sčítat, vypočítat jejich průměr, vyjádřit je v procentech nebo použít další metody matematické statistiky (vyjádřit směrodatnou odchylku, korelační koeficient, statistickou významnost mezi dvěma nebo více výsledky apod.). Zastánci kvantitativně orientovaného výzkumu jsou hrdí na možnost precizního a jednoznačného vyjádření výzkumných údajů v podobě čísel.“ (Gavora, 2000, s. 32)

Punch o kvantitativním výzkumu říká: *“Podstata kvantitativního výzkumu spočívá ve zkoumání vztahů mezi proměnnými. V kvantitativním výzkumu se realita zachycuje pomocí proměnných, jejich hodnoty se zjišťují měřením a primárním cílem je nalézt, jak jsou proměnné rozloženy a zvláště jaké jsou mezi nimi vztahy a proč tomu tak je.“* (Punch, 2008, s. 12)

Na základě prostudování odborné literatury, vlastních zkušeností a cíli výzkumu bakalářské práce jsem si stanovila tyto hypotézy, jejichž platnost chci ověřit:

H1: Domnívám se, že nadané děti mají kladný vztah ke škole.

H2: Domnívám se, že většina nadaných dětí je dominantní.

H3: Domnívám se, že je výhoda být nadaný.

H4: Domnívám se, že se většina nadaných dětí odlišuje od svých vrstevníků.

H5: Domnívám se, že většina nadaných dětí má problémy v sociální oblasti.

K získání informací jsem použila metodu dotazníkového šetření. Jak říká Gavora, dotazník je „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“. (Gavora, 2000, s. 99). Dotazník je nejčastější metodou získávání informací. Jeho výhodou je, že nám

umožňuje v relativně krátkém čase rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů. (Chrástka, 2007). To byl také důvod, proč jsem se pro výzkum pomocí dotazníkového šetření rozhodla.

Dotazník, který jsem použila u svého výzkumu, je vlastní, nestandardizovaný a anonymní. Při jeho konstrukci jsem vycházela z poznatků získaných v odborné literatuře a zvolených výzkumných otázek.

Výzkumné otázky jsou:

1. Mají nadané děti kladný vztah ke škole?
2. Jsou nadané děti dominantní?
3. Mají to nadané děti v životě snažší?
4. Je výhoda být nadaný?
5. Odlišují se nadané děti od svých vrstevníků?
6. Jsou nadané děti osamělé?
7. Mají nadané děti problémy v sociální oblasti?

Samotný dotazník je rozdělen na tři části. V první části jsem se rodičům představila a požádala je o pomoc při vyplnění dotazníku. Je zde také upozornění, že dotazník je zcela anonymní, jeho vyplnění je zcela dobrovolné a informace z něj získané budou využity pouze pro zpracování výzkumu mé bakalářské práce.

Druhá část obsahuje tvrdá data, kterými jsou pohlaví dítěte, jeho věk a třída, kterou navštěvuje.

Ve třetí části je pak uvedeno 23 tvrzení o nadaných dětech. Rodiče měli možnost výběru ze tří uzavřených odpovědí (souhlasím, nesouhlasím, nevím). Mohou označit, zda s daným tvrzením souhlasí či nikoliv. Pokud neví nebo se nemohou rozhodnout, je zde uvedena třetí možnost. Vzor použitého dotazníku je přílohou P3 mé bakalářské práce.

5.2 Výběr respondentů

Pro výběr výzkumného vzorku jsem použila metodu účelového, nebo-li záměrného výběru. *„Záměrný výběr se uskutečňuje na základě určených relevantních znaků, tj. znaků základního souboru, které jsou důležité pro dané zkoumání. Při tom se výzkumník opírá o pedagogickou teorii, své zkušenosti, vědomosti a úsudek.“* (Gavora, 2000, s. 64)

Vybraný vzorek respondentů není reprezentativní, proto výsledky mého výzkumu nelze zobecnit na širší populaci.

K realizaci vlastního výzkumu jsem oslovila s žádostí o spolupráci ZŠ Bakalovo nábřeží v Brně, která se zabývá rozšířenou výukou jazyků. I když mi zpočátku spolupráce byla přislíbena, tak před započítím mého výzkumu mi paní ředitelka sdělila, že škola prošla velmi detailním dotazníkovým šetřením společnosti Scio, který byl povinný pro všechny rodiče i žáky vyšších ročníků. Proto si myslí, že by rodiče nebyli ochotni můj dotazník vyplnit. Z toho důvodu jsem do svého výzkumu zařadila pouze rodiče dětí ZŠ Úvoz.

Výzkumný vzorek je tvořen rodiči nadaných dětí, které navštěvují ZŠ Úvoz, konkrétně speciální třídy pro nadané děti a přípravnou třídu pro nadané předškoláky. Výzkumu se zúčastnili rodiče nadaných dětí navštěvujících 1. – 4. třídu ve věku od 6 do 10 let a děti navštěvující přípravku „Iquaček“, kterým bylo 5 let.

5.3 Vlastní výzkum

Před realizací samotného výzkumu jsem provedla předvýzkum, kdy jsem sestavený dotazník rozdala pěti respondentům – matkám nadaných dětí z mého okolí, abych si ověřila, zda otázky v dotazníku jsou formulovány srozumitelně a správně a zda dotazovaní nemají s vyplněním dotazníku problém. Poté, co jsem si předvýzkumem ověřila srozumitelnost dotazníku, jsem dotazník (na základě předchozí telefonické domluvy se zástupkyní ředitele ZŠ Úvoz) přinesla k rozdáání rodičům.

Vzhledem k tomu, že ZŠ Úvoz je jedinou školou v Brně, která se zabývá specializovanou výukou nadaných žáků, využívá jí řada studentů vysokých škol ke svému výzkumu. Například pravidelně tu realizuje svůj výzkum Masarykova univerzita. Proto jsem byla paní zástupkyní upozorněna, že návratnost dotazníků bude minimální.

Při převzetí vyplněných dotazníků jsem však byla velmi mile překvapena, neboť z celkového počtu 80 rozdaných dotazníků se mi jich vyplněných vrátilo 58. Celková návratnost byla 72,5% .

Při následné kontrole úplnosti vyplněných údajů jsem nemusela vyřadit žádný z dotazníků.

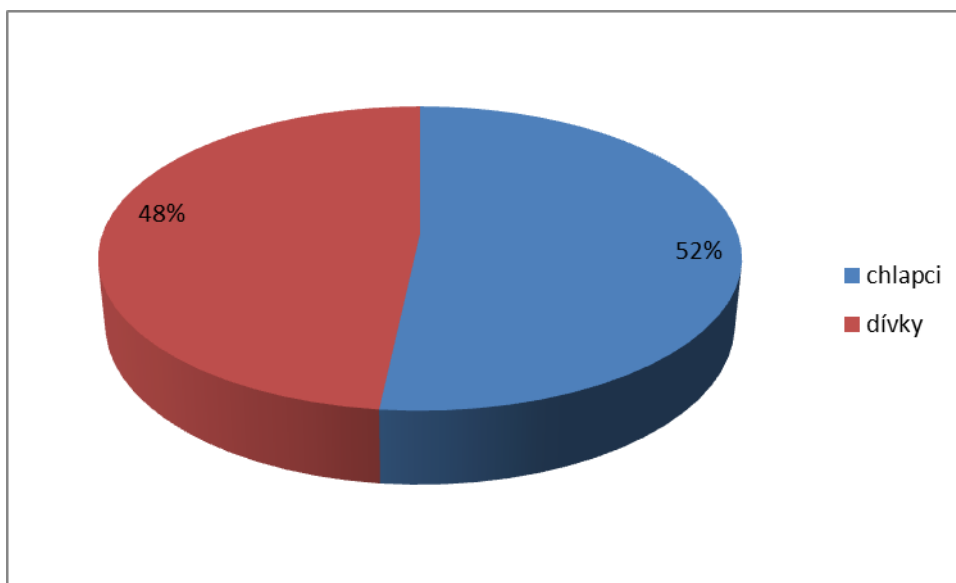
Dotazník, který mi rodiče vyplnili, byl složen z 23 tvrzení o nadaných dětech. Dotazník obsahuje také tvrdá data, která se týkají pohlaví hodnoceného dítěte, jeho věku a třídy, kterou navštěvuje.

Otázka číslo 1 zjišťovala pohlaví dítěte. Výzkumu se zúčastnilo 58 rodičů dětí, z nichž bylo 30 (52%) chlapců a 28 (48%) dívek.

Tabulka 3. Pohlaví dětí

	chlapci	dívky	celkem
Četnost	30	28	58
procenta	52%	48%	100%

Graf 1. Pohlaví dětí

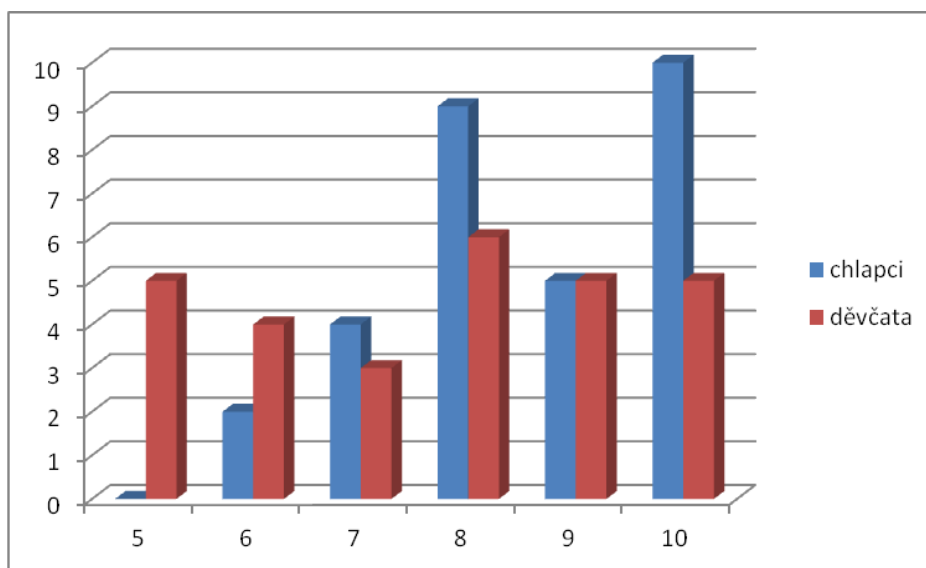

Otázka číslo 2 zjišťovala věkové rozmezí nadaných dětí. Ve věkové kategorii 5 let bylo celkem 5 dětí. Všechny 5 dětí byly dívky. V kategorii 6 let bylo hodnoceno celkem 6 dětí, z toho 2 chlapci a 4 dívky. V kategorii 7 let bylo hodnoceno 7 dětí, z toho 4 chlapci a 3 děvčata. V kategorii 8 let bylo hodnoceno 15 dětí, z toho 9 chlapců a 6 dívek. Kategorie 9 let byla zastoupena hodnocením 10 dětí, z toho 5 dívek a 5 chlapců. V kategorii 10 let bylo hodnoceno celkem 15 dětí, z kterých bylo 10 chlapců a 5 dívek.

Tabulka 4. Věk dítěte

	5	6	7	8	9	10	celkem
chlapci	0	2	4	9	5	10	30
děvčata	5	4	3	6	5	5	28

Graf 2. Věk dětí

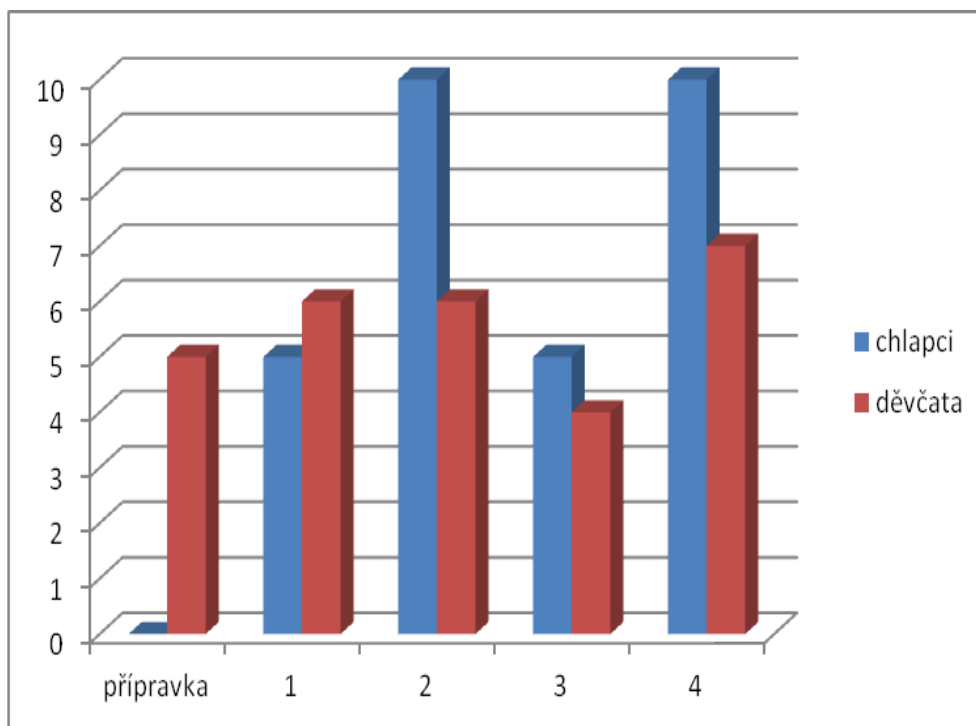

Otázka číslo 3 zjišťovala třídu, kterou hodnocené nadané dítě navštěvuje. Do výzkumu se zařadili žáci 1. - 4. třídy a nadaní žáci navštěvující přípravku. Z přípravky bylo hodnoceno 5 dětí, z nichž nebyl žádný chlapec. Z první třídy bylo hodnoceno celkem 11 dětí, z nichž bylo 5 chlapců a 6 dívek. Z druhé třídy bylo hodnoceno 16 dětí – 10 chlapců a 6 děvčat. Třetí třída byla zastoupena celkem 9 dětmi, a to 5 chlapci a 4 děvčaty. Ve čtvrté třídě bylo hodnoceno celkem 17 dětí. 10 z nich byli chlapci a 7 byla děvčata.

Tabulka 5. Třída, kterou Vaše dítě navštěvuje

	přípravka	1	2	3	4	celkem
chlapci	0	5	10	5	10	30
děvčata	5	6	6	4	7	28

Graf 3. Třída, kterou vaše dítě navštěvuje

5.4 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

V následující části bych se ráda věnovala analýze výsledků výzkumu, ke kterým jsem dospěla pomocí sestaveného dotazníku. Jednotlivé výsledky jsou prezentovány pomocí tabulek, kde jsou uvedeny četnosti odpovědí a jejich relativní četnosti (%). Pro přehlednost výsledků jsem použila grafické znázornění pomocí výsečového grafu. Každé tvrzení je také provázeno krátkým komentářem dosažených výsledků výzkumu.

Všechny uvedené tabulky a grafy jsou vlastní, vytvořené na základě provedeného výzkumu.

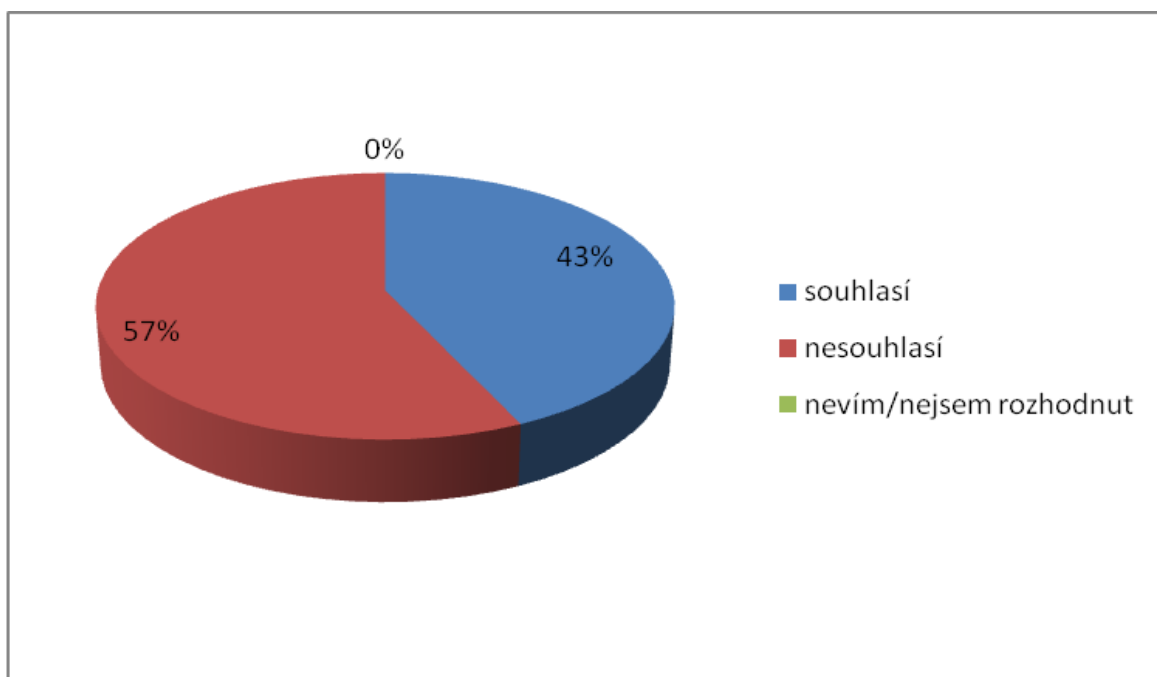
K potvrzení či vyvrácení hypotézy H1 : „Domnívám se, že nadané děti mají kladný vztah ke škole“ se vztahovaly položky v dotazníku č. 1, 2, 3, 4.

Otázka v dotazníku číslo 1 zjišťovala, zda se nadané děti nemusí do školy učit. U dotázaných rodičů převládala odpověď, že s tímto tvrzením nesouhlasí. Z celkového počtu 58 respondentů s tvrzením souhlasilo 25 (43%) dotázaných, nesouhlasilo 33 (57%), možnost „nevím/nejsem rozhodnut“ nezvolil žádný z dotázaných rodičů.

Tabulka 6. Nadané děti se nemusí do školy učit

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	25	33	0	58
procenta	43%	57%	0%	100%

Graf 4. Nadané děti se nemusí do školy učit

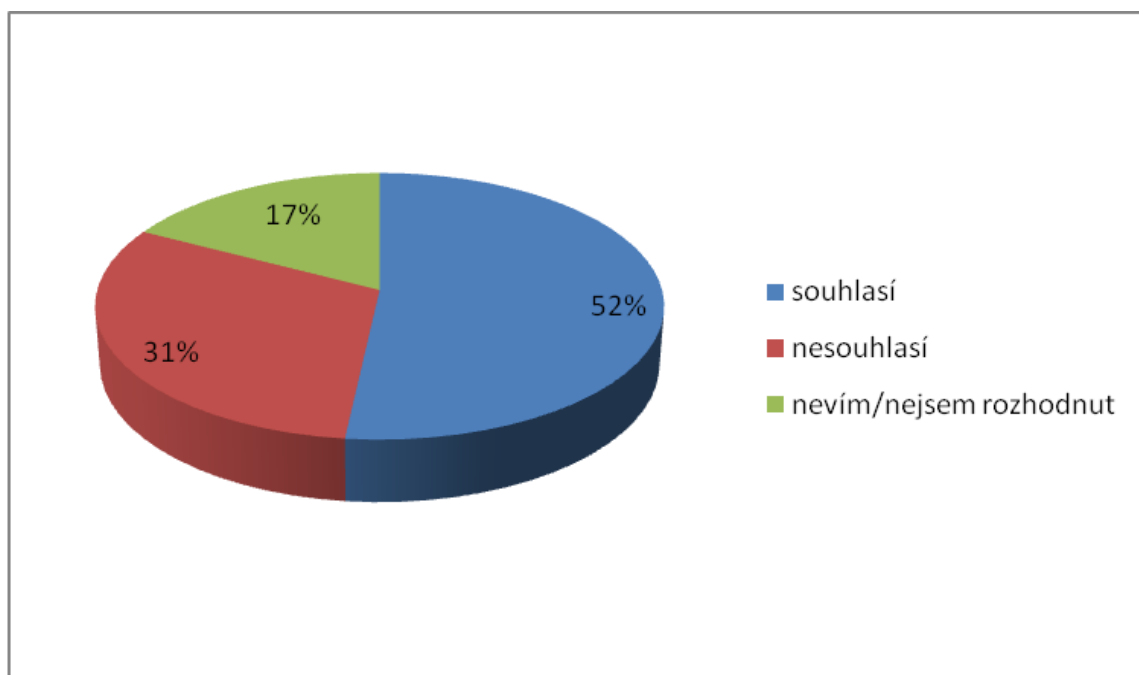

Položka číslo 2 v dotazníku zjišťovala, zda mají nadané děti kladný vztah ke škole a vyučování. S tímto tvrzením 30 (52%) z dotázaných rodičů souhlasilo, 18 (31%) nesouhlasilo a 10 (17%) rodičů zahrlo možnost, že se nemohou rozhodnout.

Tabulka 7. Nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	30	18	10	58
procenta	52%	31%	17%	100%

Graf 5. Nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování

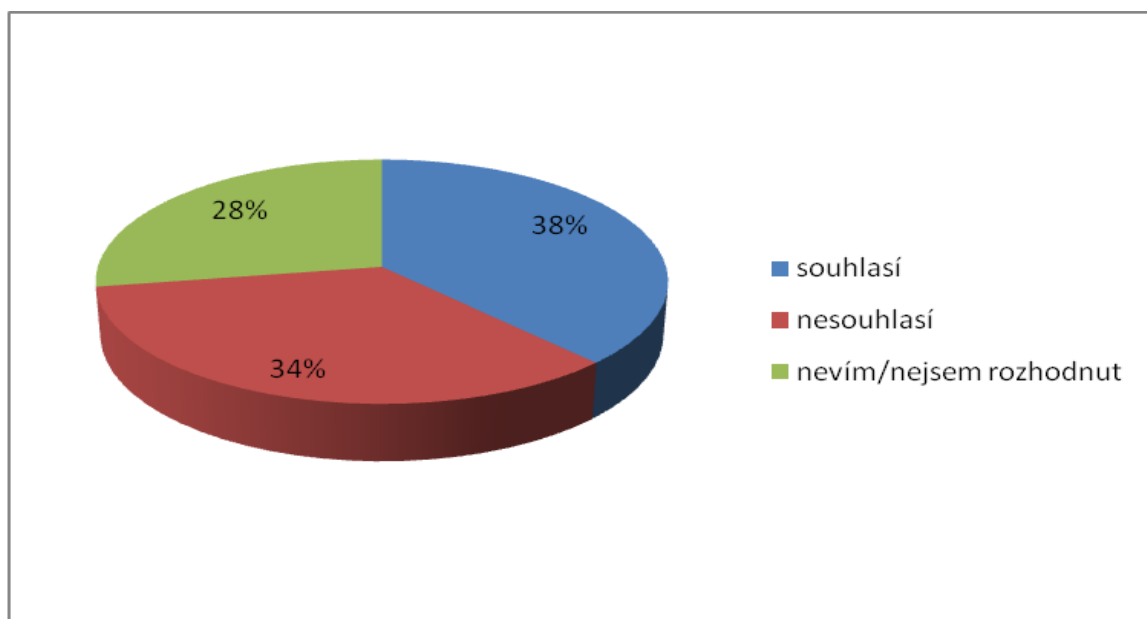

Tvrzení číslo 3 znělo, zda jsou nadané děti oblíbené u svých učitelů. 22 (38%) z rodičů s tímto tvrzením souhlasí, 20 (34%) s tvrzením nesouhlasí a 16 (28%) z dotázaných rodičů zvolilo variantu „nevím“.

Tabulka 8. Nadané děti jsou oblíbené u svých učitelů

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsm rozhodnut	Celkem
četnost	22	20	16	58
procenta	38%	34%	28%	100%

Graf 6. Nadané děti jsou oblíbené u svých učitelů

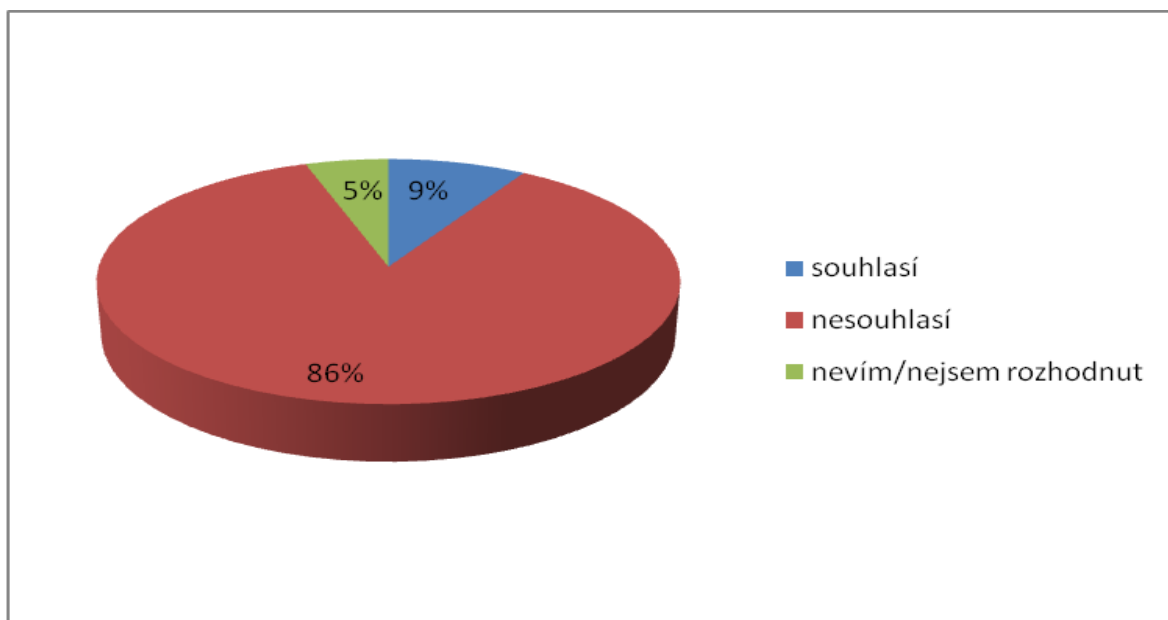

Tvrzení číslo 4 zkoumá, zda jsou nadané děti výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech). S tvrzením souhlasilo 5 (9%) rodičů, nesouhlasilo 50 (86%) rodičů a 3 (5%) dotázaných rodičů zvolilo variantu „nevím“.

Tabulka 9. Nadané děti jsou výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech)

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsm rozhodnut	Celkem
četnost	5	50	3	58
procenta	9%	86%	5%	100%

Graf 7. Nadané děti jsou výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech)

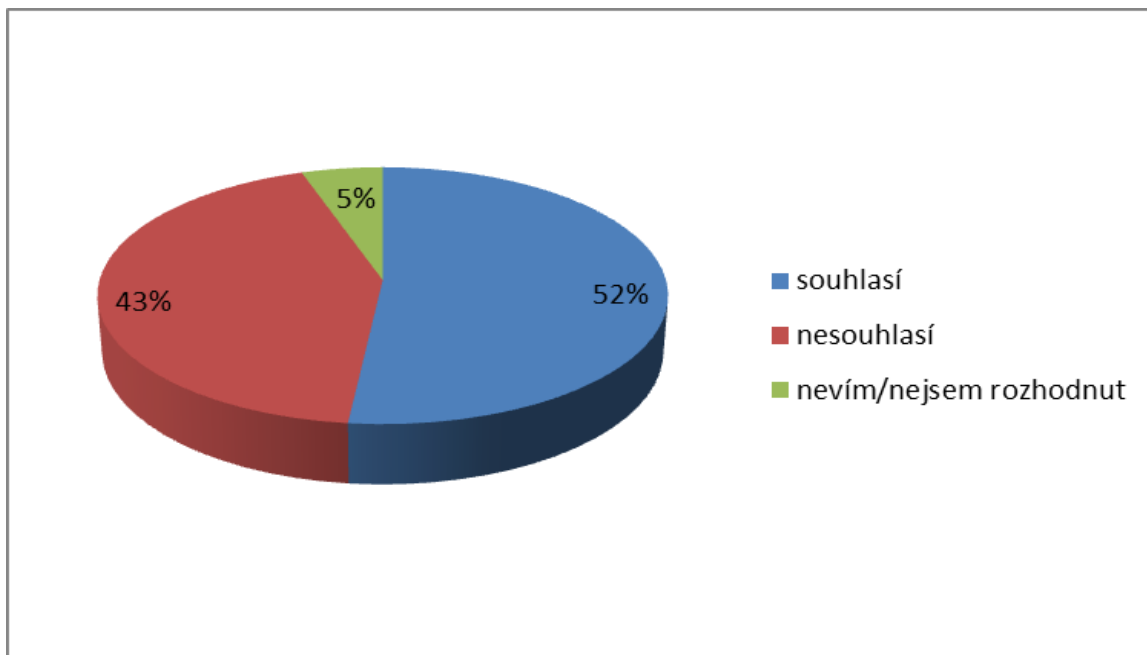
K potvrzení či vyvrácení hypotézy H2: „Domnívám se, že většina nadaných dětí jsou dominantní“, se vztahovaly položky v dotazníku č. 5, 6, 7, 8.

Tvrzení číslo 5 se ptalo, zda nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními. S tímto tvrzením nesouhlasilo 25 (43%) dotázaných, souhlasilo 30 (52%) a 3 (5%) dotázaných rodičů se nedokázalo rozhodnout.

Tabulka 10. Nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	30	25	3	58
procenta	52%	43%	5%	100%

Graf 8. Nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními

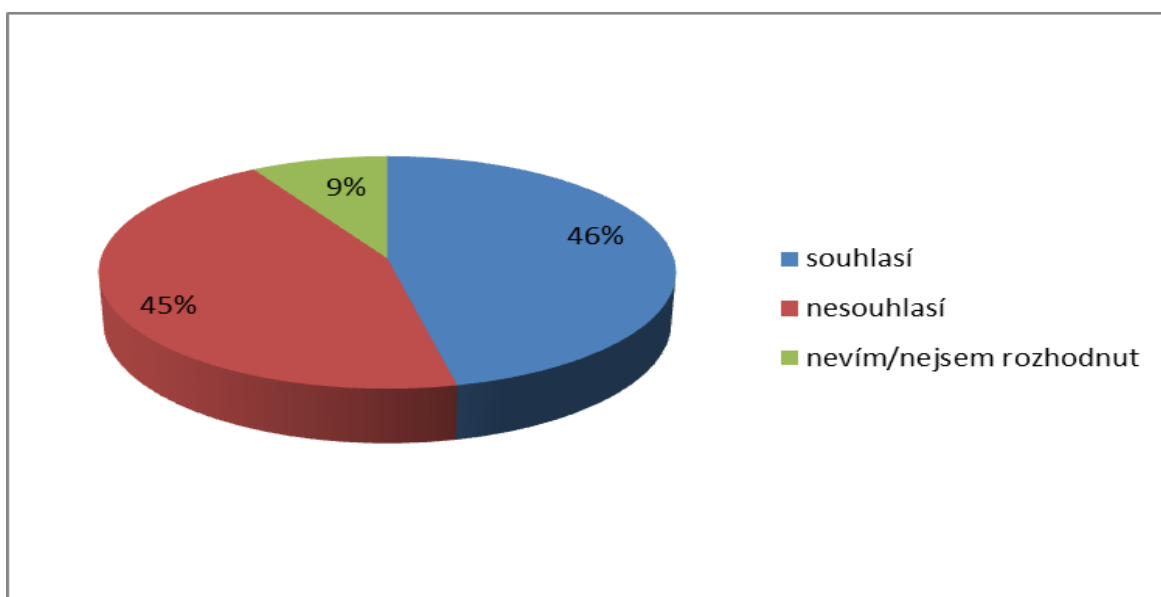

Tvrzení číslo 6 znělo, zda chce být nadané dítě vůdcem skupiny. U tohoto tvrzení 27 (46%) rodičů zvolilo odpověď, že s tvrzením souhlasí, 26 (45%) nesouhlasí a 5 (9%) z dotázaných rodičů se nedokáže rozhodnout.

Tabulka 11. Nadané dítě chce být vůdcem skupiny

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	27	26	5	58
procenta	46%	45%	9%	100%

Graf 9. Nadané dítě chce být vůdcem skupiny

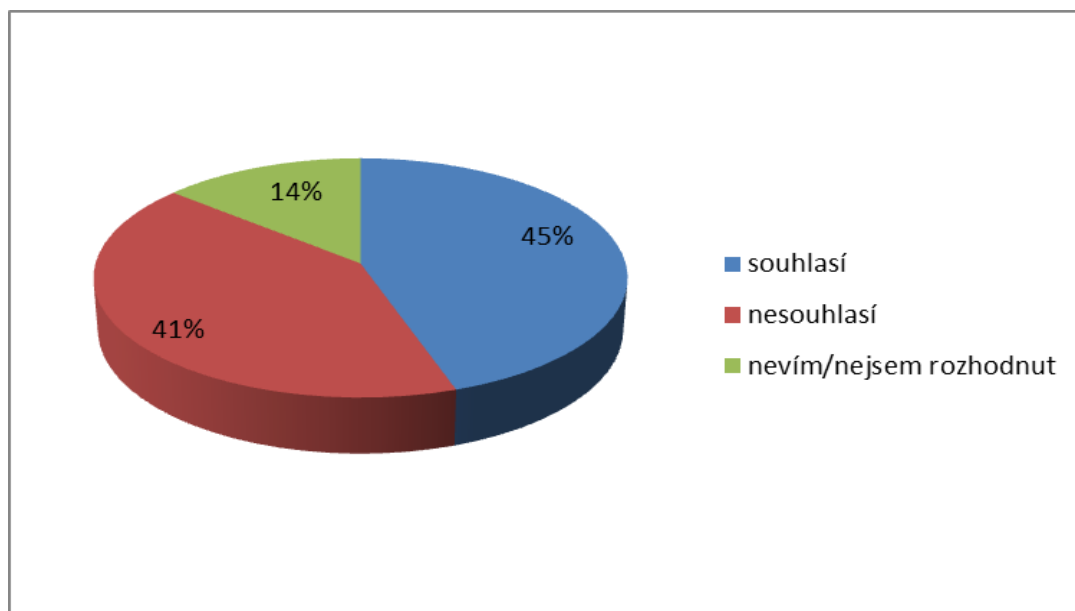

Položka dotazníku číslo 7 zjišťovala, zda nadané děti vnucují druhým svůj názor. 26 (45%) dotázaných rodičů s tvrzením souhlasí, 24 (41%) s tvrzením nesouhlasí a 8 (14%) dotázaných rodičů neví.

Tabulka 12. Nadané děti vnucují druhým svůj názor

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	26	24	8	58
procenta	45%	41%	14%	100%

Graf 10. Nadané děti vnucují druhým svůj názor

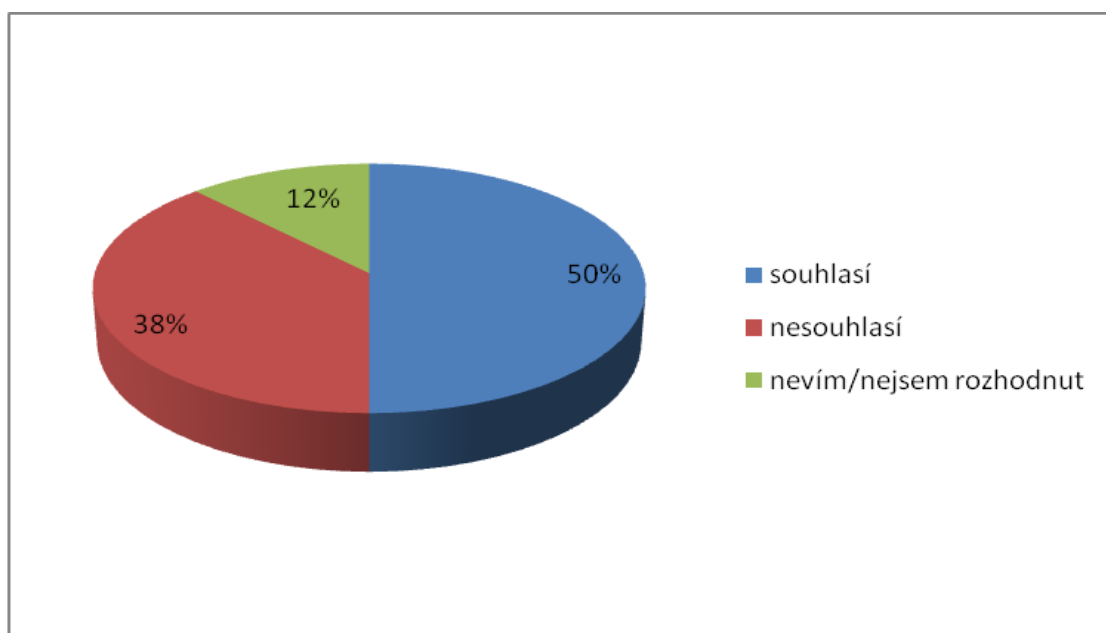

Tvrzení číslo 8 zjišťuje, zda mají nadané děti snahu řídit činnosti, kterých se účastní. S tímto tvrzením 29 (50%) rodičů souhlasí, 22 (38%) nesouhlasí a 7 (12%) rodičů se nedokázalo rozhodnout.

Tabulka 13. Nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	29	22	7	58
procenta	50%	38%	12%	100%

Graf 11. Nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní

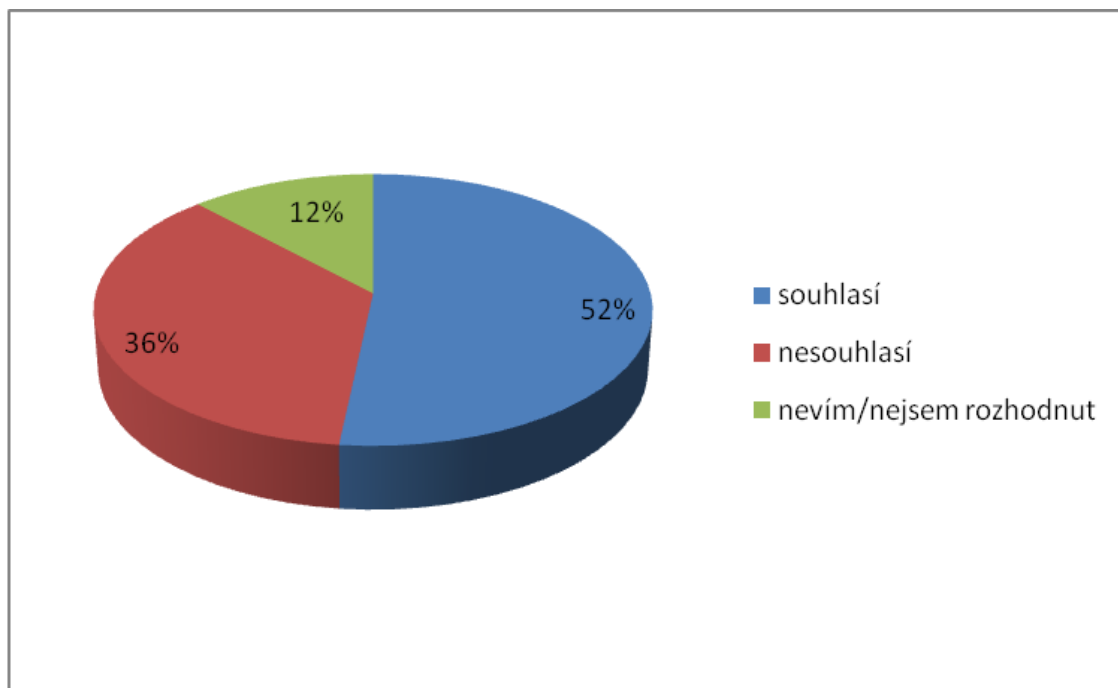
K potvrzení či vyvrácení hypotézy H3: „Domnívám se, že je výhoda být nadaný“ se vztahovaly položky v dotazníku č. 9, 10, 11.

S tvrzením položky číslo 9, které se ptalo, zda je výhoda být nadaný, 30 (52%) rodičů souhlasí, 21 (36%) nesouhlasí a 7 (12%) rodičů není rozhodnuto.

Tabulka 14. **Být nadaný je výhoda**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	30	21	7	58
procenta	52%	36%	12%	100%

Graf 12. **Být nadaný je výhoda**

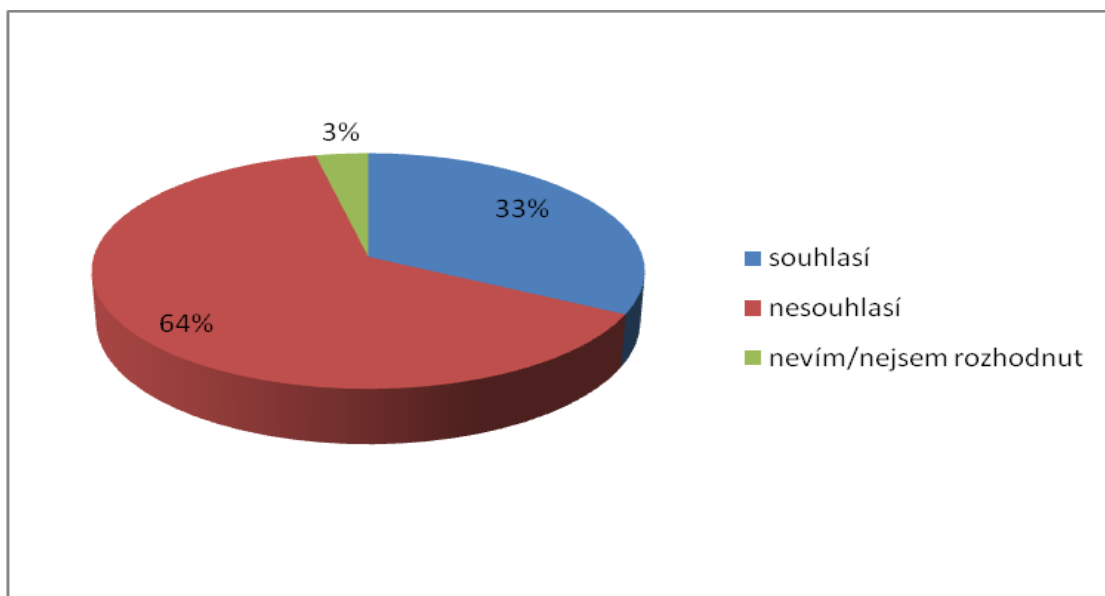

Položka číslo 10 zjišťuje, zda nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji. U tohoto tvrzení převládá odpověď „nesouhlasím“. Zvolilo ji celkem 37 (64%) dotázaných rodičů. S tvrzením souhlasí 18 (33%) respondentů a neví 2 (3%) dotázaných rodičů.

Tabulka 15. **Nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	19	37	2	58
procenta	33%	64%	3%	100%

Graf 13. **Nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji**

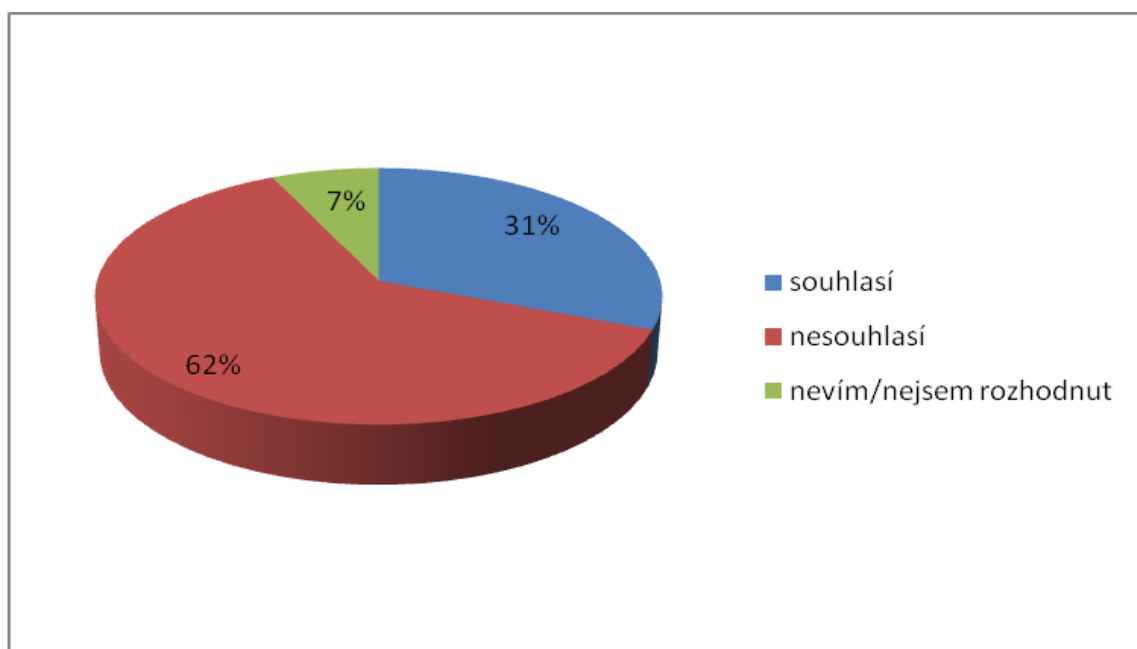

Tvrzení číslo 11 se ptá, zda to mají nadané děti oproti svým vrstevníkům v životě snažší. Z celkového počtu 58 respondentů se 36 (62%) dotázaných rodičů s tvrzením nesouhlasí, 18 (31%) souhlasí a 4 (7%) neví, pro kterou odpověď se rozhodnout.

Tabulka 16. Nadané děti to mají oproti svým vrstevníkům v životě snažší
(obecně)

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	18	36	4	58
procenta	31%	62%	7%	100%

Graf 14. Nadané děti to mají oproti svým vrstevníkům v životě snažší
(obecně)

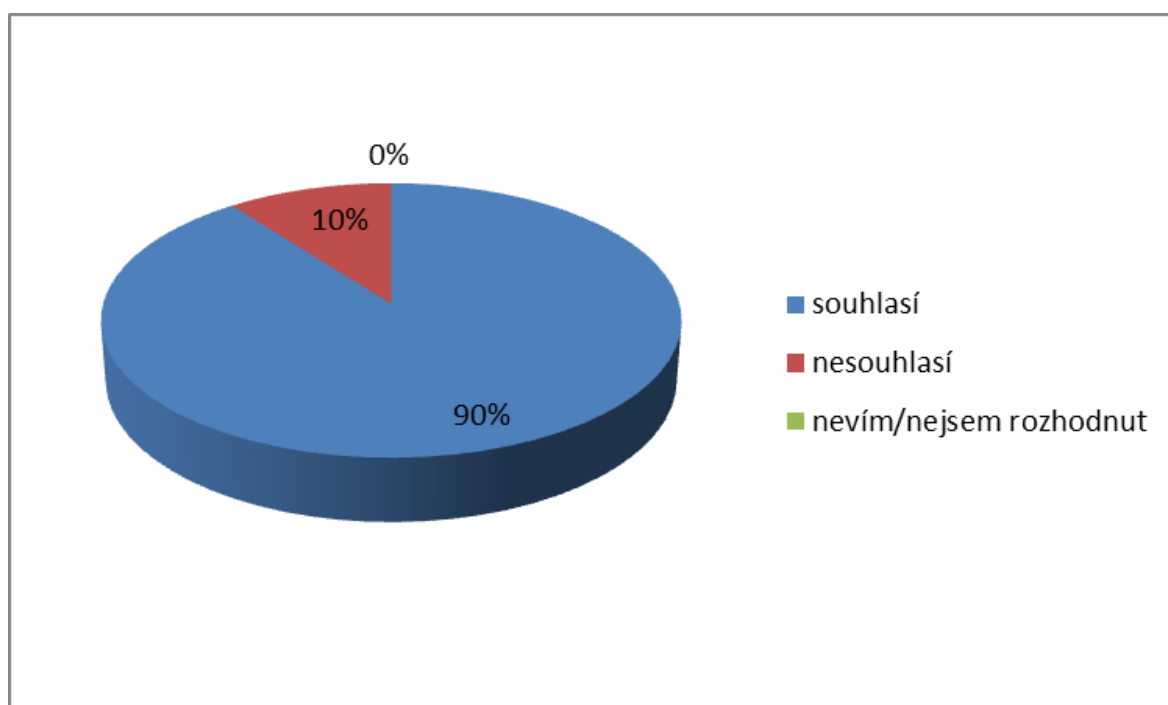
K potvrzení či vyvrácení hypotézy H4: „Domnívám se, že se nadané děti odlišují od svých vrstevníků“, se vztahovaly položky v dotazníku č. 12, 13, 14, 15, 16, 17.

Položka číslo 12 se ptala, zda se nadané děti odlišují od svých vrstevníků. Z celkového počtu 58 dotázaných rodičů jich 52 (90%) s tvrzením souhlasí, 6 (10%) s tvrzením nesouhlasí a pro poslední možnost (nevím/ nejsem rozhodnut) nevolil žádný z dotázaných respondentů.

Tabulka 17. Nadané děti se odlišují od svých vrstevníků

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	52	6	0	58
procenta	90%	10%	0%	100%

Graf 15. Nadané děti se odlišují od svých vrstevníků

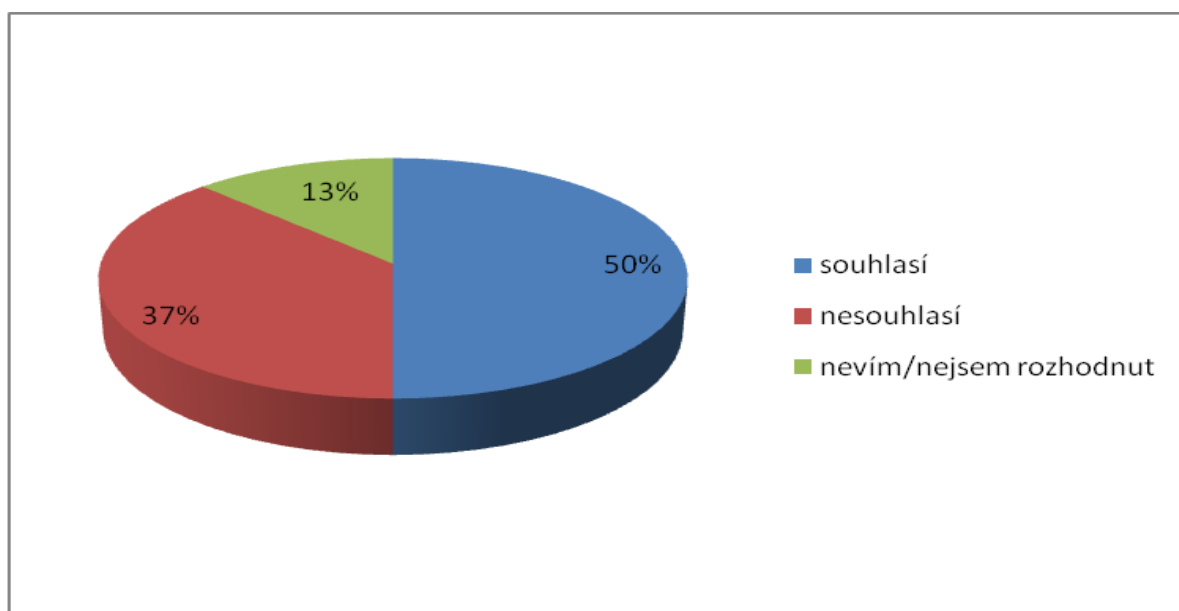

Tvrzení číslo 13 se ptá, zda jsou nadané děti individualisté. 24 (50%) dotázaných rodičů s tvrzením souhlasí, 18 (37%) s tvrzením nesouhlasí a 6 (13%) neví.

Tabulka 18. Nadané děti jsou individualisté

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	24	18	6	58
procenta	50%	37%	13%	100%

Graf 16. Nadané děti jsou individualisté

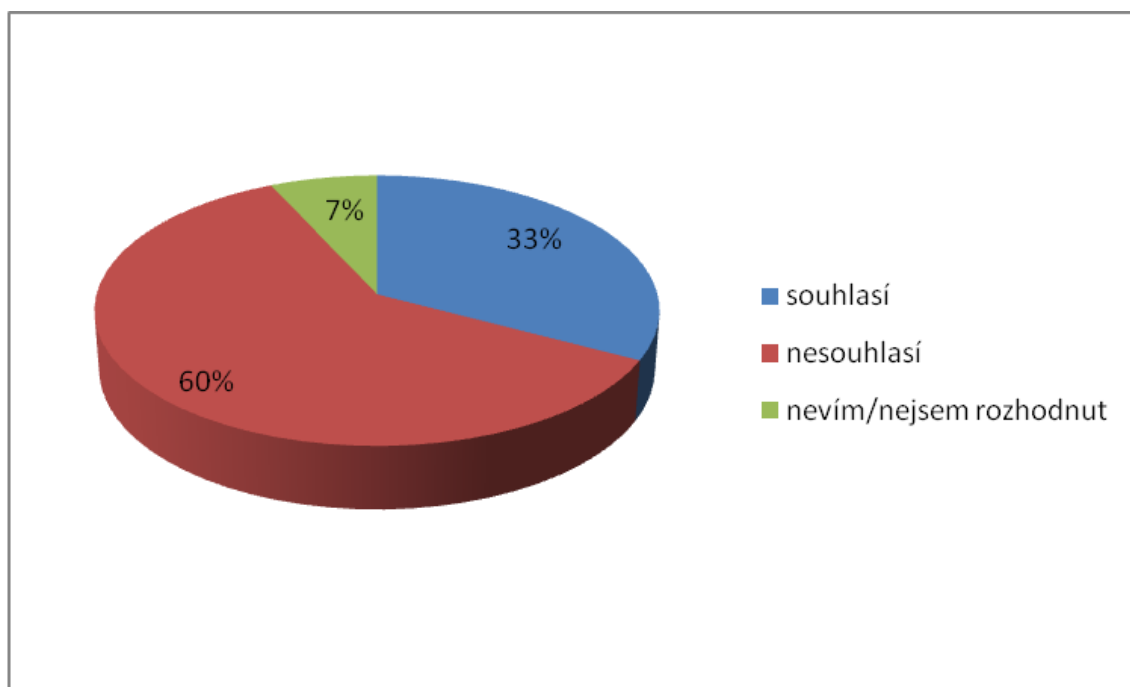

„Nadané děti jsou ve svém chování citlivější než jejich vrstevníci“ je tvrzení číslo 14. Kladně odpovědělo 35 (60%) respondentů, záporně 19 (33%) respondentů a 4 (7%) z dotázaných rodičů není rozhodnuto.

Tabulka 19. **Nadané děti jsou ve svém chování klidnější než jejich vrstevníci**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	19	35	4	58
procenta	33%	60%	7%	100%

Graf 17. **Nadané děti jsou ve svém chování klidnější než jejich vrstevníci**

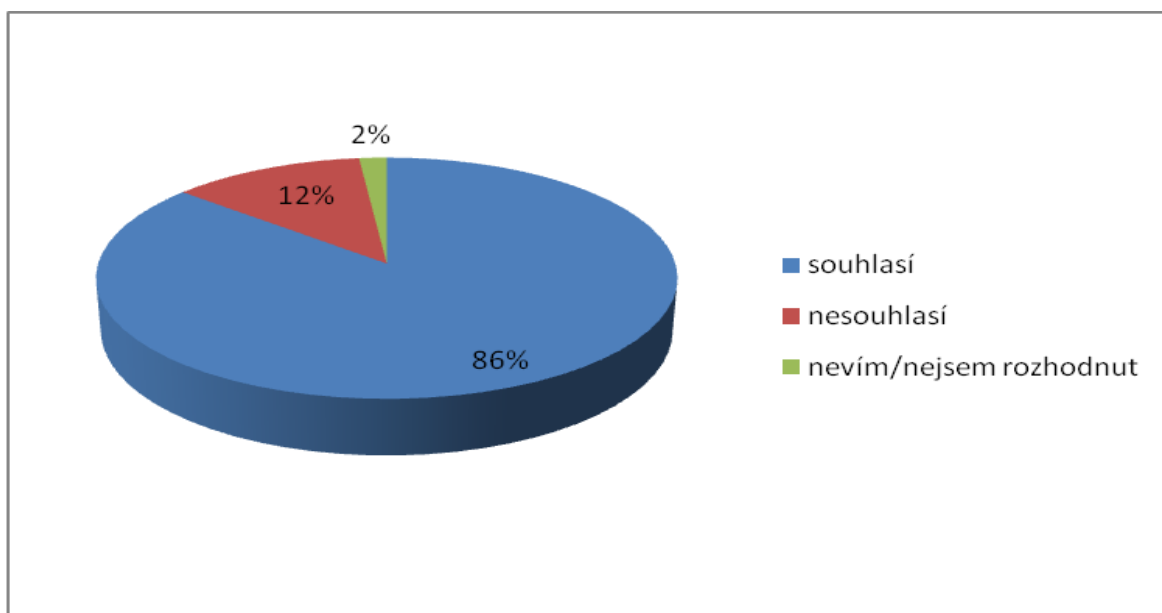

U tvrzení číslo 15 – „nadané děti o všem diskutují“ převládá odpověď, že 50 (86%) rodičů s tvrzením souhlasí. Nesouhlasí 7 (12%) respondentů a není rozhodnut 1 (2%) respondent.

Tabulka 20. Nadané děti o všem diskutují

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	50	7	1	58
procenta	86%	12%	2%	100%

Graf 18. Nadané děti o všem diskutují

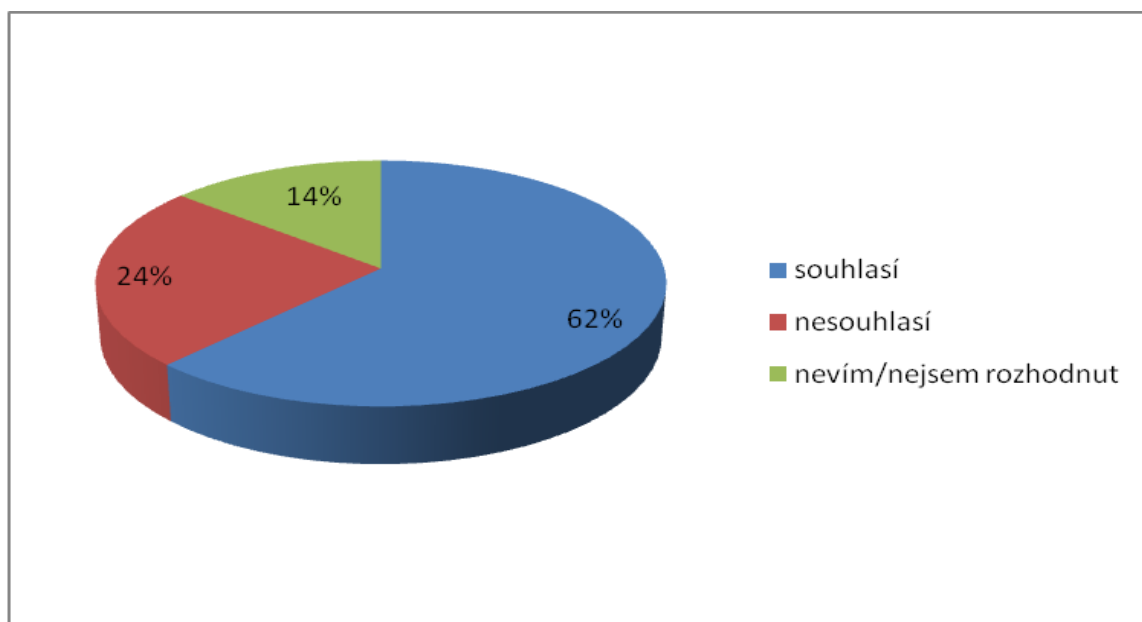

Tvrzení číslo 16 zjišťuje, zda nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci. S tímto tvrzením souhlasí z 58 zúčastněných respondentů 36 (62%) rodičů, 14 (24%) nesouhlasí a 8 (14%) rodičů se nedokázalo rozhodnout.

Tabulka 21. **Nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	36	14	8	58
procenta	62%	24%	14%	100%

Graf 19. **Nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci**

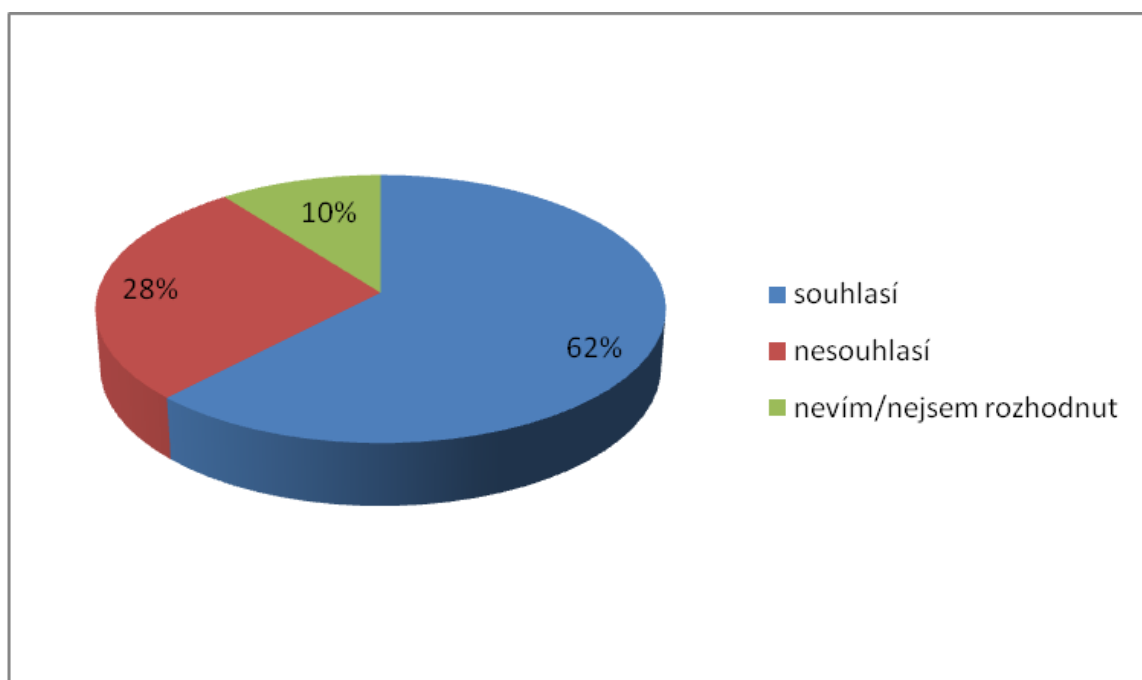

Tvrzení číslo 17 se ptá, zda mají nadané děti „svůj vlastní svět“. S tímto tvrzením souhlasí 36 (62%) rodičů, 16 (28%) nesouhlasí a 6 (10%) rodičů se nedokázalo rozhodnout.

Tabulka 22. Nadané děti mají „svůj vlastní svět“

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	36	16	6	58
procenta	62%	28%	10%	100%

Graf 20. Nadané děti mají „svůj vlastní svět“

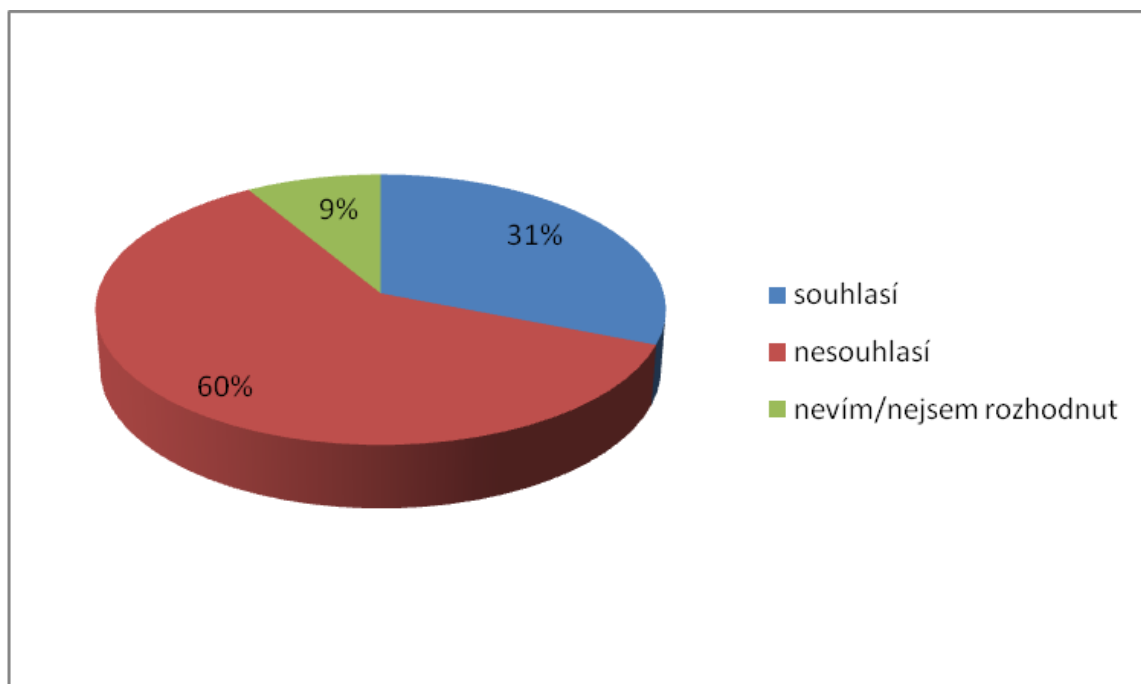
K potvrzení či vyvrácení hypotézy H5: „Domnívám se, že nadané děti mají problémy v sociální oblasti“ se vztahovaly položky dotazníku číslo 18, 19, 20, 21, 22, 23.

Položka číslo 18 je tvrzení, zda se nadané děti cítí osamělé. Z celkového počtu 58 respondentů jich 35 (60%) s tvrzením nesouhlasí, 18 (31%) souhlasí a 5 (9%) se neumí rozhodnout.

Tabulka 23. **Nadané děti se cítí osamělé**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	18	35	5	58
procenta	31%	60%	9%	100%

Graf 21. **Nadané děti se cítí osamělé**

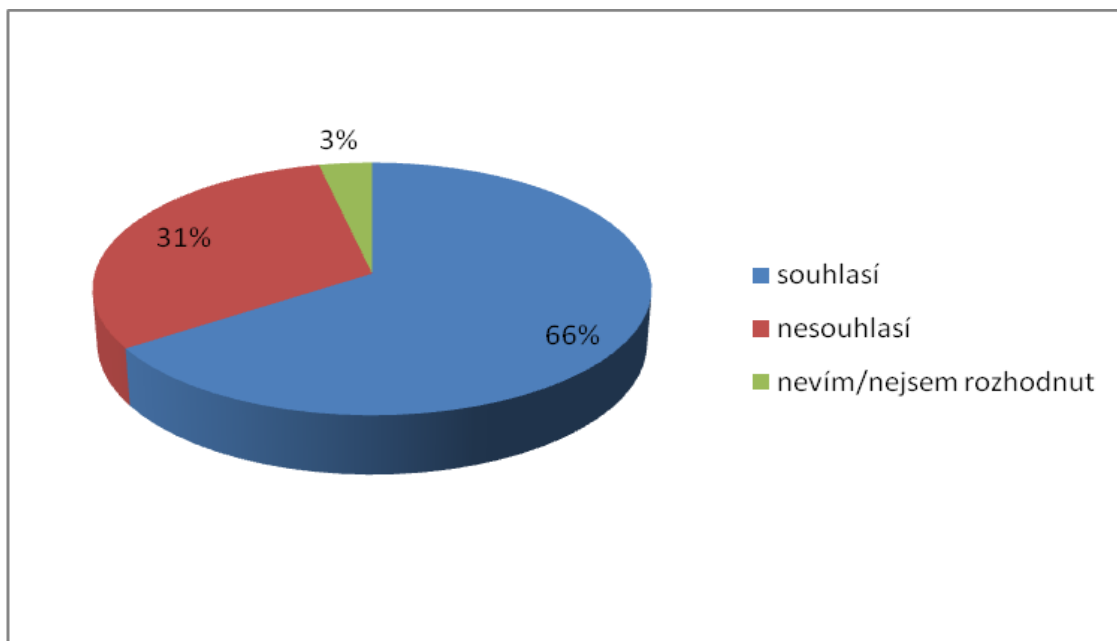

Položka číslo 19 zjišťuje, zda si nadané děti spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky. S tímto tvrzením souhlasí 38 (66%) respondentů, 18 (31%) nesouhlasí a 2 (3%) neví, není rozhodnuto.

Tabulka 24. **Nadané děti si spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsm rozhodnut	Celkem
četnost	38	18	2	58
procenta	66%	31%	3%	100%

Graf 22. **Nadané děti si spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky**

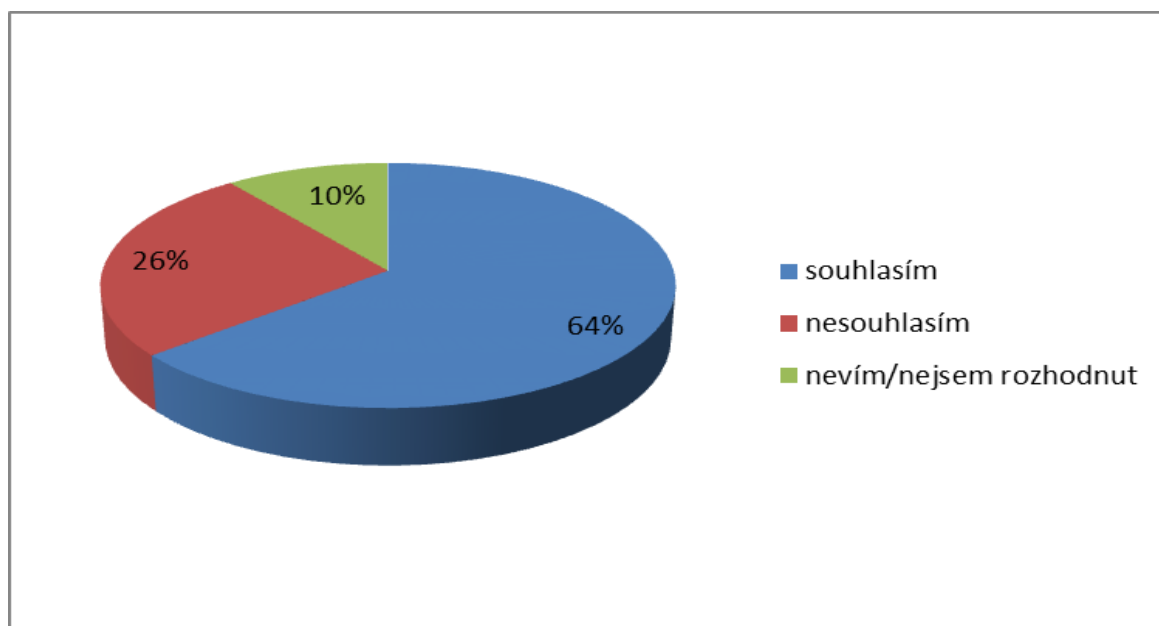

S tvrzením číslo 20 „Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky“ souhlasí 37 (64%) z dotázaných rodičů, nesouhlasí 15 (26%) a není rozhodnuto 6 (10%) rodičů.

Tabulka 25. **Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky**

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	37	15	6	58
procenta	64%	26%	10%	100%

Graf 23. **Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky**

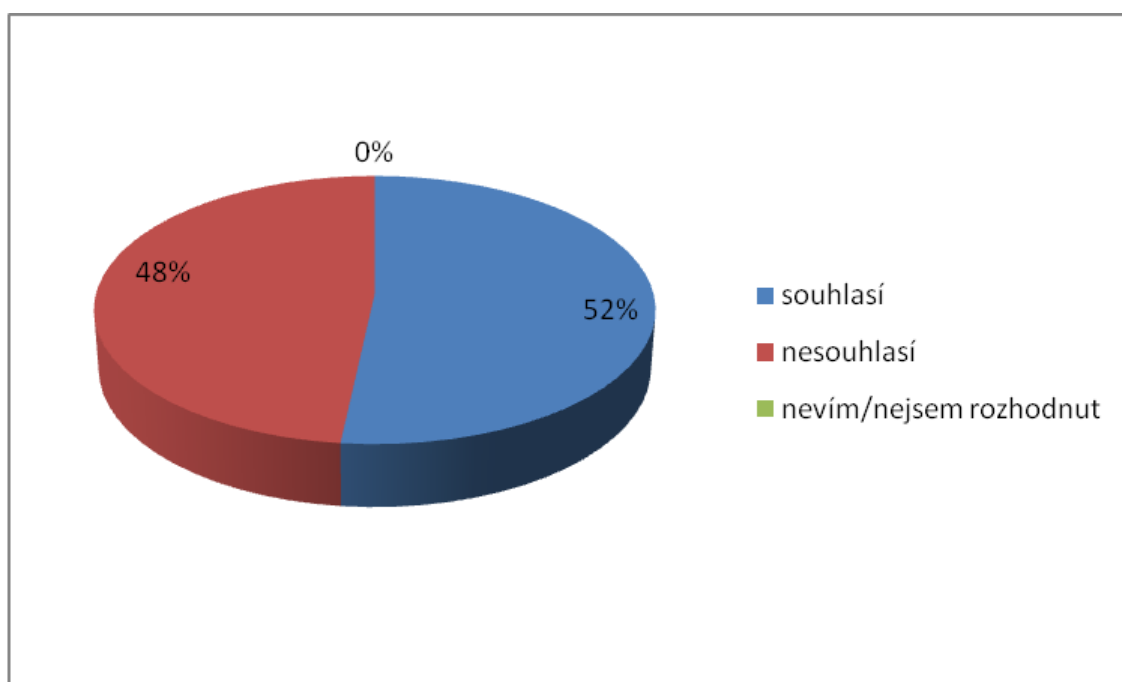

Položka číslo 21 zjišťuje, zda nadané děti mají problémy v sociální oblasti. Z celkového počtu 58 respondentů 30 (52%) s tímto tvrzením souhlasí, 28 (48%) s tvrzením nesouhlasí a možnost, že neví, ne zvolil žádný z dotázaných rodičů.

Tabulka 26. Nadané děti mají problémy v sociální oblasti

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	30	28	0	58
procenta	52%	48%	0	100%

Graf 24. Nadané děti mají problémy v sociální oblasti

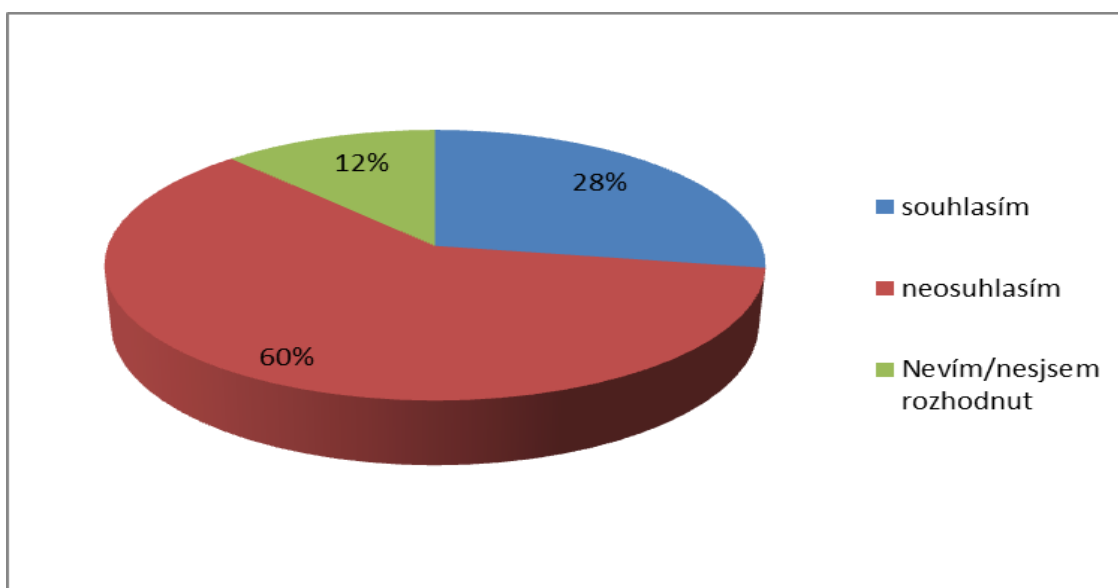

Tvrzení číslo 22 se ptá, zda nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky. S tímto tvrzením nesouhlasí 35 (60%) dotázaných rodičů, 16 (28%) souhlasí a 7 (12%) rodičů neví.

Tabulka 27. Nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsm rozhodnut	Celkem
četnost	16	35	7	58
procenta	28%	60%	12%	100%

Graf 25. Nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky

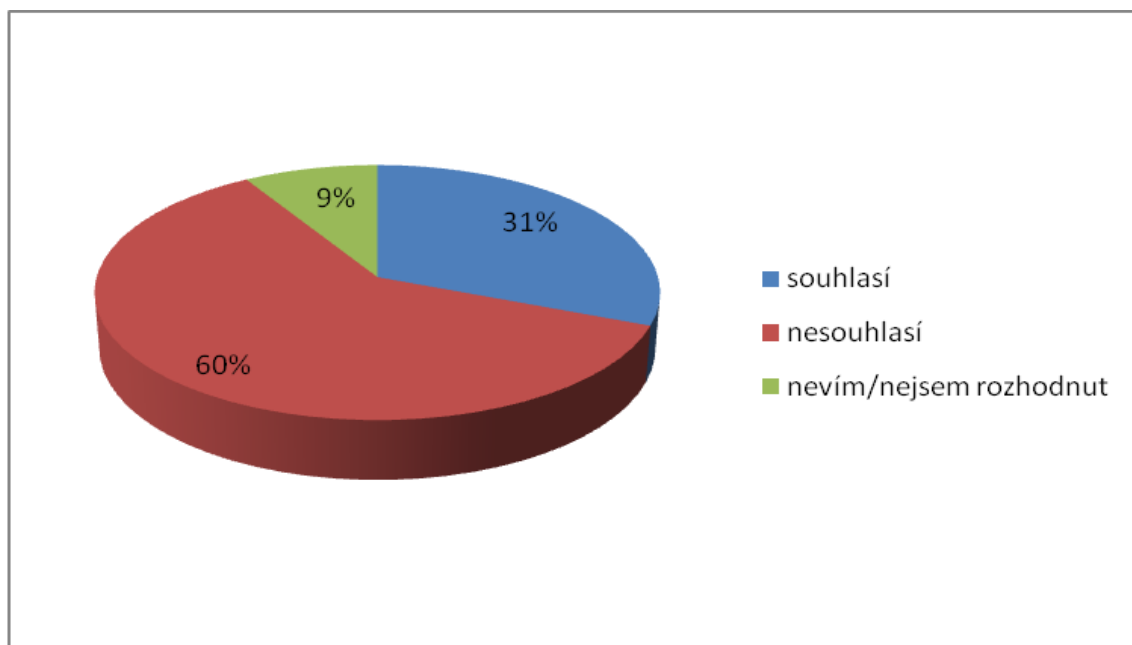

Tvrzení číslo 23 bylo, zda nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize). Na otázku, zda s tvrzením souhlasí, kladně odpovědělo 18 (31%) dotázaných, nesouhlasí 35 (60%) dotázaných a neví 5 (9%) dotázaných rodičů.

Tabulka 28. Nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize)

	Souhlasím	Nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut	Celkem
četnost	18	35	5	58
procenta	31%	60%	9%	100%

Graf 26. Nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize)

6 DISKUSE

Výzkum provedený v praktické části bakalářské práce byl zaměřen na zjištění názoru rodičů nadaných dětí na nadání jejich dětí. Názor byl zjišťován metodou dotazníkového šetření, ve kterém bylo uvedeno celkem 23 tvrzení o nadaných dětech. Rodiče nadaných dětí měli křížkem označit, zda s daným tvrzením souhlasí či nesouhlasí. Pokud se nedokázali rozhodnout, měli na výběr i tuto možnost.

Před zahájením výzkumu své bakalářské práce jsem si stanovila pět hypotéz.

Hypotéza H1: „Domnívám se, že většina nadaných dětí má kladný vztah ke škole a vyučování“ se položkami dotazníku č. 1, 2, 3, 4 **potvrdila**. U tvrzení, zda jsou nadané děti oblíbené u svých učitelů, byla poměrně hodně zastoupena odpověď, že rodiče neví. Proto by bylo vhodné se na správnou odpověď zeptat učitelů nadaných dětí.

I když si rodiče myslí, že nadané děti nejsou nadané ve všech školních předmětech (86% všech dotázaných s tvrzením nesouhlasí) a musí se do školy učit (s tvrzením nesouhlasilo 57% dotázaných), tak přesto mezi rodiči převládá názor, že nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování (celkem 52% dotázaných rodičů s tvrzením souhlasí).

Hypotéza H2: „Domnívám se, že většina nadaných dětí je dominantní“ byla tvrzeními v dotazníku č. 5, 6, 7, 8 **potvrzena**. Rodiče souhlasí se všemi tvrzeními, která se vztahovala k této hypotéze. Dotázaní rodiče souhlasí s tvrzením, že nadané děti mají tendenci dominovat. S tímto tvrzením souhlasí 52% dotázaných rodičů. S tvrzením, že nadané děti chtějí být vůdcem skupiny souhlasí 46% respondentů. Dvacet šest z celkového počtu 58 dotázaných rodičů souhlasí s tvrzením, že nadané děti vnucují druhým svůj názor. 50% z 58 respondentů souhlasí také s tvrzením, že nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní.

Hypotéza H3: „Domnívám se, že je výhoda být nadaný“, ke které se vztahovala tvrzení v dotazníku č. 9, 10, 11, byla **potvrzena**. I když rodiče nesouhlasí s tvrzením, že nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji (62%) a nadané děti to mají v životě snazší (62% nesouhlasí), přesto 52% z dotázaných rodičů se přiklání k názoru, že je výhoda být nadaný.

Hypotéza H4: „Domnívám se, že většina nadaných dětí se odlišuje od svých vrstevníků“, se položkami dotazníku číslo 12, 13, 14, 15, 16, 17 **potvrdila**. Z 58 dotázaných rodičů se 52 (90%) domnívá, že nadané děti se liší od svých vrstevníků. Na základě odpovědí rodičů

jsou nadané děti individualisté (s tvrzením souhlasí 50% dotázaných rodičů). 86% respondentů se domnívá, že nadané děti o všem diskutují. 62% respondentů se domnívá, že nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci. 62 % dotázaných rodičů souhlasí s tvrzením, že nadané děti mají svůj svět. S tvrzením, že „nadané děti jsou klidnější než jejich vrstevníci“, nesouhlasilo 60% dotázaných rodičů.

Hypotéza H5: „Domnívám se, že většina nadaných dětí má problémy v sociální oblasti“, byla položkami v dotazníku číslo 18, 19, 20, 21, 22, 23 **potvrzena**. S tvrzením, zda mají nadané děti problémy v sociální oblasti, souhlasilo 52% dotázaných. Stejně tak respondenti souhlasili s tvrzeními, že nadané děti si spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády (66%) a že si nerozumí se svými vrstevníky (64%). Dotázaní rodiče nesouhlasili s tvrzením, že nadané děti se cítí osamělé. S tímto tvrzením nesouhlasí 60% ze všech dotázaných rodičů. 60% z dotázaných respondentů nesouhlasilo s tvrzením, že nadané děti lehce navazují kontakt se svými vrstevníky. S tvrzením, že nadané děti raději tráví svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize), nesouhlasilo 60% dotázaných rodičů.

Domnívám se, že cíl výzkumu mé bakalářské práce byl naplněn. Analýzou dat získaných při dotazníkovém šetření jsem potvrdila všechny stanovené hypotézy.

Jak je patrné z výsledků provedeného výzkumu, tak i rodiče nadaných dětí nemají jednotný názor na nadání svých dětí. U některých tvrzení je vyjádření respondentů zcela jasné, avšak u některých k závěru, zda s daným tvrzením souhlasí či nesouhlasí, se četnost odpovědí liší o minimum.

Závěrem bych ráda dodala, že i když jsem se snažila většinu tvrzení o nadaných dětech zevšeobecňovat a generalizovat, abych získala co nejobjektivnější informace, tak to není možné. Každé dítě je jiné. I když nese „nálepku“ nadané, tak to, jak se projevuje a jaké je, záleží na osobnosti každého dítěte. Záleží na vedení ze strany rodičů a přístupu pedagogů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá tématem mimořádného nadání a inteligence u dětí se zaměřením na děti předškolního a mladšího školního věku.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsem se pokusila na základě poznatků a informací z odborné literatury vymezit a definovat základní pojmy, kterými jsou nadání, talent, inteligence, modely a druhy nadání. Zaměřila jsem se na osobnostní charakteristiky nadaných dětí, jejich projevy chování ať už v pozitivním či negativním dopadu a jejich případné problémy. V samostatné kapitole jsem se věnovala dětem, které jsou označovány jako děti dvakrát výjimečné. Do této skupiny dětí jsou zařazovány například děti se specifickými vývojovými poruchami učení, děti s Aspergerovým syndromem a děti s ADHD.

Cílem výzkumu praktické části bakalářské práce bylo zjištění názoru rodičů na nadání jejich dětí. Výzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření a zúčastnilo se ho celkem 58 rodičů nadaných dětí. Na základě analýzy dat získaných v dotazníkovém šetření došlo k ověření a potvrzení všech pěti hypotéz, které jsem si pro svůj výzkum zvolila.

Domnívám se, že cíl mé práce byl naplněn.

Využitelnost práce pro sociální pedagogiku spatřuji zejména v tom, že by se mohla stát vodítkem pro sociální pedagogy při identifikaci a rozpoznávání nadaných dětí. Sociální pedagog ve školách chybí a prozatím není tabulkovou pozicí. Domnívám se, že právě sociální pedagog by mohl pomoci nadaným dětem při navazování kontaktů s jejich vrstevníky, pomáhat jim překonávat problémy vyplývající z jejich nadání.

Výsledky výzkumu bakalářské práce mohou být užitečné pro mě, pro rodiče nadaných dětí, pedagogy, ale i pro ostatní, kteří se o problematiku mimořádně inteligentních a nadaných dětí zajímají.

Práce je určena také rodičům nadaných dětí, kteří se mohou ujistit, že projevy jejich dětí, které jsou jiné, než projevy jejich kamarádů, jsou typické právě pro skupinu nesoucí nálepku „nadané děti“. Rodičům, kteří z vlastní zkušenosti ví, že nadané dítě není vždy za „odměnu“ a jeho výchova může být velmi náročná. Rodičům, kteří se snaží porozumět svým dětem a pochopit, proč se chovají právě tak, jak se chovají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče: výběr školy, první školní den, učitelé a spolužáci, domácí příprava, mimoškolní činnost, když nastanou problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 168 s. ISBN 978-80-247-1906-1.
2. BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 301 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7
3. CENTRUM NADÁNÍ. *Představujeme centrum nadání*. [online],[cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://www.centrumnadani.cz/centrum-nadani/o-nas.html>>
4. DOČKAL, Vladimír. *Psychologia nadania*. 1.vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987, 182 s., barev. obr. příl.
5. DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 248 s. ISBN 8071068403.
6. FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 126 s. ISBN 9788073672973.
7. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
8. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-7178-303-x.
9. HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024738574.
10. HAVIGEROVÁ, Jana Marie a Blanka KŘOVÁČKOVÁ. *Co bychom měli vědět o nadání*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 45 s. ISBN 978-80-7435-092-4.
11. HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadání: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 255 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024719986.
12. HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a předškolní věk*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013, 81 s. ISBN 978-80-7414-595-7.

13. HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Mimořádně nadané děti ve škole a v rodině*. 1. vyd. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010, 79 s. ISBN 978-80-7414-319-9.
14. HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007, 72 s. ISBN 978-80-86723-25-9.
15. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
16. JURÁŠKOVÁ, Jana a Jana JUŘICOVÁ. *Základy pedagogiky nadaných*. Vyd. 1. Překlad Leona Jelínková. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006, 131 s. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-868-5619-4.
17. LANDAU, Erika. *Odvaha k nadání*. 1. vyd. Překlad Ivana Vízdalová. Praha: Akropolis, 2007, 162 s. ISBN 978-808-6903-484.
18. MACHŮ, Eva. *Nadaný žák: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. 1. vyd. Překlad Ivana Vízdalová. Brno: Paido, 2010, 162 s. Psyché (Grada). ISBN 978-807-3151-973.
19. MÖNKES, F a Irene H YPENBURG. *Nadané dítě: rukověť pro rodiče a učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 98 s. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5.
20. NIDAR. *Hyperaktivita*. [online], [cit. 2015-03-12]. Dostupné na <<http://www.hyperaktivita.cz/o-nas/>>
21. OSTATNÍKOVÁ, Daniela, Jolana LAZNIBATOVÁ, Jana JURÁŠKOVÁ. *Spoznajte nadané dieta: rodičom, psychologom a pedagógom*. Bratislava: Askleipos, 2003, 68 s. ISBN 80-7167-068-5.C
22. PORTEŠOVÁ, Šárka. *Jak poznat nadání*. [online], nadaniaci.cz, [cit. 2015-03-12]. Dostupné na <<http://www.nadanizaci.cz/vedet-vic-tematicke-clanky-typicke-charakteristiky>>
23. PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 213 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 9788073679903
24. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 8071785792.

25. PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
26. VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3
27. YOUNGSON, Robert M. *O šílenství, podivínství a genialitě: [přehled mimořádných stavů lidské mysli]*. Vyd. 1. Překlad Ivo Müller. Praha: Portál, 2000, 255 s. Spektrum (Portál). ISBN 807178401x.
28. ZS UVOZ. *Skupinová výuka nadaných na 1. Stupni*. [online], [2015-01-28]. Dostupné na < http://www.zsuvoz.cz/doku.php?id=nadane_deti:skola:start >

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Renzulliho model 3 kruhů	15
Obrázek 2. Mönksův-Renzulliho model nadání	16
Obrázek 3. Psychociální model A.J.Tannenbauma.....	17

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Formy chování nadaných dětí	29
Tabulka 2. Projevy dětí se specifickými vývojovými poruchami učení v pozitivní a negativní oblasti	34
Tabulka 3. Pohlaví dětí	42
Tabulka 4. Věk dítěte	43
Tabulka 5. Třída, kterou Vaše dítě navštěvuje	44
Tabulka 6. Nadané děti se nemusí do školy učit	45
Tabulka 7. Nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování	47
Tabulka 8. Nadané děti jsou oblíbené u svých učitelů	48
Tabulka 9. Nadané děti jsou výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech)	49
Tabulka 10. Nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními	50
Tabulka 11. Nadané dítě chce být vůdcem skupiny	51
Tabulka 12. Nadané děti vnucují druhým svůj názor	52
Tabulka 13. Nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní	53
Tabulka 14. Být nadaný je výhoda	54
Tabulka 15. Nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji	55
Tabulka 16. Nadané děti to mají oproti svým vrstevníkům v životě snažší (obecně)	56
Tabulka 17. Nadané děti se odlišují od svých vrstevníků	57
Tabulka 18. Nadané děti jsou individualisté	58
Tabulka 19. Nadané děti jsou ve svém chování klidnější než jejich vrstevníci	59
Tabulka 20. Nadané děti o všem diskutují	60
Tabulka 21. Nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci	61
Tabulka 22. Nadané děti mají „svůj vlastní svět“	62
Tabulka 23. Nadané děti se cítí osamělé	63
Tabulka 24. Nadané děti si spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky	64
Tabulka 25. Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky	65
Tabulka 26. Nadané děti mají problémy v sociální oblasti	66
Tabulka 27. Nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky	67

Tabulka 28. Nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize) 68

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví dětí.....	42
Graf 2. Věk dětí.....	43
Graf 3. Třída, kterou vaše dítě navštěvuje	44
Graf 4. Nadané děti se nemusí do školy učit	46
Graf 5. Nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování.....	47
Graf 6. Nadané děti jsou oblíbené u svých učitelů.....	48
Graf 7. Nadané děti jsou výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech).....	49
Graf 8. Nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními.....	50
Graf 9. Nadané dítě chce být vůdcem skupiny.....	51
Graf 10. Nadané děti vnucují druhým svůj názor	52
Graf 11. Nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní.....	53
Graf 12. Být nadaný je výhoda	54
Graf 13. Nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji.....	55
Graf 14. Nadané děti to mají oproti svým vrstevníkům v životě snažší (obecně).....	56
Graf 15. Nadané děti se odlišují od svých vrstevníků.....	57
Graf 16. Nadané děti jsou individualisté	58
Graf 17. Nadané děti jsou ve svém chování klidnější než jejich vrstevníci	59
Graf 18. Nadané děti o všem diskutují.....	60
Graf 19. Nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci	61
Graf 20. Nadané děti mají „svůj vlastní svět“	62
Graf 21. Nadané děti se cítí osamělé	63
Graf 22. Nadané děti si spíše rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky	64
Graf 23. Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky	65
Graf 24. Nadané děti mají problémy v sociální oblasti	66
Graf 25. Nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky.....	67
Graf 26. Nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize).....	68

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P1: DEKLARACE PRÁV NADANÉHO DÍTĚTE VE VZDĚLÁNÍ

PŘÍLOHA P2: MOŽNÉ PROBLÉMY NADANÝCH DĚTÍ

PŘÍLOHA P3: DOTAZNÍK K VÝZKUMU V PRAKTICKÉ ČÁSTI

PŘÍLOHA P1: DEKLARACE PRÁV NADANÉHO DÍTĚTE VE VZDĚLÁNÍ

Nadané dítě má právo:

- být podporované prostřednictvím adekvátních zkušeností pro vyučování do konce i tehdy, když ostatní děti stejného věku či ročníku nejsou schopné z těchto zkušeností profitovat,
- být zařazené do skupin a kontaktovat se s ostatními nadanými dětmi po dobu některých částí vyučování, aby mohlo být pochopeno, podporováno a podněcováno,
- být vyučované, a ne využívané jako opatrovník nebo učitelův pomocník po většinu svého školního dne,
- na předkládání nových, pokrokových a vyzývaných myšlenek a koncepcí bez ohledu na materiály a možnosti určené dětem stejného věku či ročníku,
- být učeno poznatkům, které ještě neovládá, namísto toho, aby bylo znova učeno názorům, pojmům, nebo koncepcím, které již zvládlo,
- učit se tempem, které mu vyhovuje, a tedy i rychleji, než jeho vrstevníci,
- myslet alternativně, vytvářet odlišné produkty a přinášet intuici a inovaci do vyučovacího procesu,
- být idealistické a citlivé na nespravedlnost, právo, přesnost a globální problémy lidstva a mít příležitost vyjádřit svoje názory,
- na všeobecné pochybnosti, nabídku alternativních řešení a ocenění komplexnosti a důkladnosti myšlení,
- být intenzivní, vytrvalé a cílevědomé ve svém úsilí při získávání vědomostí,
- projevovat smysl pro humor, který je neobvyklý, hravý a často komplikovaný,
- mít vysoké požadavky na sebe i na ostatní a být citlivé na nesoulad mezi ideály a skutečností s potřebou pomoci při hledání hodnot v lidské rozmanitosti,
- na vysoké výkony jen v některých oblastech učebního plánu, ne ve všech, vytvářejíc požadavek smysluplného a erudovaného zapojení se do akademických oblastí,
- na zpoždění mezi představou a jejím uskutečněním, mezi osobními normami a rozvojovými schopnostmi, mezi fyzickým zráním a sportovní zručností,

- uskutečňovat zájmy, které stojí nad schopnostmi jeho vrstevníků, které jsou mimo učební plán nebo zahrnují oblasti dosud neprozkoumané a neznámé.

Zdroj: Havingerová, 2011, s. 38

PŘÍLOHA P2: MOŽNÉ PROBLÉMY NADANÝCH DĚTÍ

Obecná charakteristika nadaných dětí	Příklady problematického vnímání okolím
Rychlý a kvalitní proces učení	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou netrpěliví, nechtějí čekat, až ostatní dokončí úkol. • Jsou nervózní při pomalém tempu třídy • Nemají rádi procvičování učiva
Schopnost abstrakce, kritického myšlení a nacházení nového vztahu mezi jevy.	<ul style="list-style-type: none"> • Odmítají určování práce a příkazy • Ptají se na choulostivé otázky a vyžadují zdůvodnění, proč se mají věci dělat určitým způsobem • Odmítají práci, nebo pracují nedbale • Neustále hledají nesrovnalosti v předložených informacích a odmítají se je učit. Polemizují s učitelem. • Jsou zklamáni, když je učivo vysvětlováno pomocí konkrétních příkladů. • Vystupují proti vyučujícím procedurám • Odmítají se podřídit a neradi spolupracují s ostatními
Kreativita	<ul style="list-style-type: none"> • Neuznávají dril a práci podle předem stanovených pravidel • Komplikují si zadávání úloh • Neuznávají zaběhlé třídní návyky • Protestují proti rutinní a předvídatelné aktivitě
Vyspělé myšlení	<ul style="list-style-type: none"> • Rádi komunikují se staršími dětmi a dospělými lidmi. Mohou se stát tzv. ocásky učitelů. • Jsou nepochopeni ostatními spolužáky
Hluboké znalosti	<ul style="list-style-type: none"> • Ve výuce se nudí a nepracují. Sní v průběhu dne. • „Hrají divadlo“ a ruší spolužáky • Nedělají zápisy do sešitu a domácí úkoly
Velká energie a vytrvalost	<ul style="list-style-type: none"> • Neochota přerušit započatou činnost • Hyperaktivita
Zvídavost	<ul style="list-style-type: none"> • Vyrušují výuku a stále vyžadují nové zajímavé činnosti

Vnímavost a citlivost	<ul style="list-style-type: none"> • Osobně berou i dobře míněnou učitelovu poznámku • Vidí jim pracovní šum ve třídě, silné světlo aj.
Vnitřní motivace a zaměřenost na cíl	<ul style="list-style-type: none"> • Je jim jedno, jaké mají studijní výsledky – známky • Musí vidět zřetelný pokrok ve své činnosti • Mají vzdálenější cíle a nižší cíle hodiny je neuspokojují
Perfekcionalismus	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou netolerantní k nedokonalosti své i ostatních • Bývají panovační k učitelům i spolužákům • Neuznávají autoritu učitele • Nesnesou kritiku své vlastní osoby, snadno se rozplácí
Obliba v systematizování a strukturaci jevů	<ul style="list-style-type: none"> • V učení i komunikaci s lidmi si vytvářejí nová pravidla • Mají tendenci organizovat běh třídy • Ovládají třídní diskuse
Zájem o právo a morálku	<ul style="list-style-type: none"> • Velmi citlivě vnímají politickou situaci ve světě • Nechápu a netolerují náhlé emoční výkyvy jiných jedinců
Smysl pro humor	<ul style="list-style-type: none"> • Mají problémy s dětmi, které nechápu jejich osobitý humor • Mohou se stát „třídním šaškem“
Rozvinutý slovník, vyspělé vyjadřování	<ul style="list-style-type: none"> • Nejsou pochopeni svými vrstevníky • Používají nejrůznější argumentace k tomu, aby se vyhnuli práci, která je neuspokojuje

Zdroj: Machů, 2010, s. 35-36

Dotazník pro rodiče pro zpracování výzkumu bakalářské práce

Dobrý den milí rodiče,

Jmenuji se Marcela Dvořáková a jsem studentkou třetího ročníku dálkového studia na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, IMS Brno, oboru Sociální pedagogika.

Touto cestou bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který Vám zabere jen několika minut. Dotazník je anonymní a jeho vyplnění je dobrovolné. Získané informace využiji pouze pro zpracování mé bakalářské práce, která se jmenuje Mimořádně nadané a talentované děti v předškolním a mladším věku.

Dotazník obsahuje kromě informací o Vašem dítěti 23 tvrzení o nadaných dětech. Ke každému tvrzení je možnost výběru 3 odpovědí. Vámi vybranou odpověď označte křížkem.

Děkuji za Váš čas, který vyplnění dotazníku věnujete.

Marcela Dvořáková

1. Vaše dítě je: a. chlapec

b. děvče

2. Věk Vašeho dítěte:

3. Třída, kterou navštěvuje:

		souhlasím	nesouhlasím	Nevím/nejsem rozhodnut
1	Nadané děti se nemusí do školy učit			
2	Nadané děti mají kladný vztah ke škole a vyučování			
3	Nadané děti jsou oblíbené u svých učitelů			
4	Nadané děti jsou výjimečné ve všech školních předmětech (tělocviku, matematice, jazykových schopnostech)			
5	Nadané děti mají tendenci dominovat nad ostatními			
6	Nadané dítě chce být vůdcem skupiny			
7	Nadané děti vnucují druhým svůj názor			
8	Nadané děti mají snahu řídit činnosti, kterých se účastní			
9	Být nadaný je výhoda			
10	Nadaným dětem jde všechno oproti jejich vrstevníkům snadněji			
11	Nadané děti to mají oproti svým vrstevníkům v životě snažší (obecně)			
12	Nadané děti se odlišují od svých vrstevníků			
13	Nadané děti jsou individualisté			
14	Nadané děti jsou ve svém chování klidnější než jejich vrstevníci			
15	Nadané děti o všem diskutují			
16	Nadané děti jsou citlivější než jejich vrstevníci			
17	Nadané děti mají svůj „ vlastní svět“			
18	Nadané děti se cítí osamělé			
19	Nadané děti si více rozumí s dospělými a staršími kamarády než se svými vrstevníky			
20	Nadané děti si nerozumí se svými vrstevníky			
21	Nadané děti mají problémy v sociální oblasti			
22	Nadané děti lehce navazují kontakty se svými vrstevníky			
23	Nadané děti tráví raději svůj volný čas o samotě (např. u PC, u knihy, televize)			